Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 113 (16636) | 1984 оной майн 16, среда | Сэн 3 мүнгэн.

ХАБАРАЙ ТАРИЛГА 84

ҮНДЭР УРГАСЫН УРМАНДА

Үнгэрэгшэ жэлдэ Мухар-Шэбэрэй районой «Родина» колхозой А. М. Бикмулинай хүтэлбэрилдэг тракторно-тараан ажалай бригада бүхы газарайнгаа гектар бүриһөө дунда зэргээр 31 центнер ургаса абажа, республика дотороо эгээл эрхим үрэ дүн түйлаһан юм.

Тээсгэн манай корреспондент Ахмат Макмудович БИКМУЛИНТАЙ уулзахадаа, коллективэйнгээ ажал хэрэгүүд тухай хөөрэжэ үгэхыень гуйһан байна. Тэрэнэй хөөрөөн доро толилогдобо.

Мухар талаан боложо, саг соогоо хура бороо һайсахан ороод лэ ороһо тараан нимэ элбэгээр ургашоо ааб даа. Ондоо ямар тиимэ тусгаар нюуса байгаадхиха һэм гэһэншүүгээр зарим зон хэлэхэ һанаатай байдаг.

Тараан ажалда сагай уларилай ехэхэн нүлөө үзүүлдэгынь хэндэшье нюуса бэшэ. Теэд үндэр баян ургаса ургуулха гээшэмнай олохон юумэнһээ дулдыдадаг. Газараа хэр һайнаар элдүүрилнэш, тэндээ ямар үтэгжүүлгэ, хайшан гэжэ оруулнаш, ямар шанартай үрэһэ таринабши, тэрээнэйшни зэргээр лэ ургаса абтаха бшуу. Баһа саг соонь, заахашье гээлтэгүйгөөр хуряажа абаха хэрэгтэй.

Энэ хөөрхэймнай хура бороогоор, наратай дулаан үдэрнүүдээр манаа хэр баясуулха гээшэб гээд, тэнгэриин шарайе адаглаад лэ өөһэдөө бодотоор оролдоогүй һаа, һайн ургаса абахагүйш. Энэмнай хүн бүхэндэ мэдээжэ.

Нёдондо жэлыешье абаад үзэе. Олонхи нютагуулта хаһа сагтаа хура бороо ороо. Теэд зарим түрүү бригадануудай тараалангай гектар бүриһөө 20—25 центнер ургаса абахадань, баһал олохон бригадануудынь гектарай оройдоол 8—10 центнер таряа хуряагаа ха юм. Газар дээрээ хэнэй ямараар хүдэлдэгынь эндэһээл элитээр харагдана. Билэнэй һанаһан соо захилаарнай манай бригадын газар дээрэ зорюута ехэ бороо ороод, гектарай гушаад центнер таряа абтаа бэшэ аабдаа.

Минии һанахада түрүүшынхеэ шэнэ гуримаар хамтын подрядай ёһоор хүдэлһэмнай эндэ ехэхэн аша туһатай, шиидхэхы нүлөөтэй байгаа гэжэ хэлэхээр. Хүнүүдэй даалһан ажалдаа бодото эзэн ёһоор хандажа, үнэн зүрхэнһөө оролдожо хүдэлдэг болоходонь лэ үйлэдбэриин бүхы үрэ дүнгүүд хараа байса дээшэлнэ бшуу. Урдынхидал паар борнойлхо гү, али каток шэрэхэдээ, газар хахалхадаа энэнь олзотой, тэрэнь олзогүй гэжэ механизаторнуудай хоорондоо буляалдажа, арсалдажа байха ушар мүнөө үгы болоо. Бүхы хүдэлмэреэ һайн шанартайгаар, саг соонь хээ һаамнай, үндэр ургасаар харюулагдаха, тэрээнһээ бүхы

Жэшээнь, нёдондо 1449 гектарта шэнисэ, бэшыень хара таряа, обёос таряа һэмди. Бригадада хамта 32 хүн, тэрэ тоодо 25 механизатор хүдэлөө. К-700, ДТ-75, МТЗ түхэлэй арбаад трактортай, тэдэндээ шагтагалжа, газар элдүүрилхэ, тарилга хэхэ, үтэгжүүлгэ оруулха гэхэ мэтэ элдэб янзын техникэтэйбди. Таряа хуряалгын 8 комбайн бии.

Үнгэрһэн жэлдэ шэнисээ хуу сэбэр паар болон намарай паар дээрэ гол түлэб бурятская-34 сортын үрэһөөр таряа һэмди. Энээнтэй хамта гектар бүрилэ 35—40 килограмм минеральна үтэгжүүлгэ локально-ленточно аргаар оруулагдаа.

Тиигэжэ үнгэрһэн намар бүхыдөө 79 мянган центнер тараан суглуулагдаа гэхэ гү, али гектар бүриһөө дунда зэргээр 31 центнер ороһон абтаа. Ондоогоор хэлэбэл, түсэбһөө хоёр дахин шахуу ехэ ургаса хуряагаабди. Сэбэр паар дээрэ дүүрэн нормоор минеральна үтэгжүүлгэ оруулжа таригдаһан үрэһэнэй участогай шэнисын ургаса гектарай 35 центнертэ хүрөө. Обёосшье баһал гектарай 30 шахуу центнер ургаса үгөө.

Һайнаар ургаһан таряагаа гээлтэгүйгөөр, түргэнөөр хуряажа абахын тула механизаторнууднай хэзээ хэзээнэйхиһээ габшагай шангаар, үдэр һүниие илгангүй хүдэлөө гэжэ онсо тэмдэглэхэ шухала. Үнинэй комбайнер Анвар Хайрулин 14 мянган центнер, мүн Николай Чулков — 11 мянган центнер

салин хүлһэн, абаха ашаг олзомнай сүм дулдыдаха гэжэ тэдэнэр һайн мэдэнэ ха юм.

Манай тракторна бригадада бүхыдөө 3800 гектар талмалан, тэрэ тоодо 2500 тариалгын газар даалгагданхай.

таряа сохиһон байна. Бригадын юһэн комбайнерай дүрбэниинь 10 мянган центнерһээ дээшэ ороохо бункертаа суглуулаа.

Иимэ үндэр бүтээсэ манай эндэ һая наашадаашье туйлагдаагүй юм. Эндэ баһал хамтын подрядай һайн талань тобойсо харагдаа гээшэ.

Шэнэ гуримаар хүдэлдэг болоһоноймнай экономическа ашаг үрэнь ямар байгааб гээд хэдэн гол тоо, баримтанууд дээрэһээ харуулжа болоно. Тусхайлбал, коллектив хамтадань 1 миллион үлүүтэй түхэригэй продукци үйлэдбэрилөө гэхэ гү, али бригадын гэшүүн бүхэндэ хубахадаа дунда зэргээр 31,8 мянган түхэригэй ашаг олзо абтаа.

Саашань үшөө хэдэн тоонуудые дурдалтай. Манайда хуряагдаһан тараанай центнер бүхэндэ 0.24 хүнэй хүдэлһэн час гаргашалагдаа. Энээниие хамтын подрядта орохын урда тээхитэй сасуулхада хараа байса бага байна. Тэрэшэлэн абаһан тараанаймнай центнер бүхэнэй өөрынь үнэ сэн түсэбэй ёһоор 2 түхэриг 40 мүнгэтэ байха аад, үнэндөө 1 түхэриг 70 мүнгэтэ болоо.

Хабар, зунай, намарай хүдэлмэриин үедэ механизаторнууд ажалай түлөөһэ авансаар абаа юм. Тиихэдээ хүнүүдэй хүдэлмэриин стаж, ямар техникэдэ хүдэлдэгынь, эрдэм мэргэжэлыень, хамтын хэрэгтэ хэды шэнээн хубита оруулһаниинь хараада абажа тусхай тарифаар авансын хэмжээ тогтоогообди. Эсэсэй дүнгүүдэй гаргагдахада бригадын гэшүүн бүхэн урид абаһан салингайнгаа 1 түхэриг бүхэндэ 37 мүнгэ нэмэжэ абаа. Энэнһээ гадна, нилээд ехэ тараан тэдээндэ түлөөһэгүйгөөр үгтөө.

Иимэл даа хамтын подрядаар хүдэлжэ эхилһэн түрүүшын жэлэймнай зарим дүнгүүд.

Үндэр баян ургаса абаһанаа улам урмашажа, байгша ондо үшөөл һайнаар хүдэлхэ хүсэлэн манайхинда гүйсэд бии. Нэн түрүүн хамтын подрядайнгаа гуримые үшөө һайнаар хэрэглэхэ, үнгэрһэн жэлдэ тохёолдоһон зарим дутагдалнуудые, шиидхэгдээгүй асуудалнуудые дахин наринаар хаража, бүхы юумэеэ бодомжотойгоор эмхидхэхэ хэмжээнүүдые абаһабди.

Мүнөө эдэ үдэрнүүдтэ бригадада хабарай тарилгын хүдэлмэри эршэмтэйгээр ябуулагдажа байнхай. Түрүүн майн эхеэр паарайнгаа зарим хубиие борнойлжо, шииг нойтыень хүшаад, мүн буртаг ногоотойшог, хүрьһэнэй хатуу болоһон газарта культиватор ябуулаабди. Тиигэжэ газараа бэлдээд, майн 5-һаа хойшо эртын шэнисэ тарижа эхилээбди. Мүнөө 800 гектар сэбэр паар дээрэ үрэһэн гол түлэб хэрээһэлүүлэгдэн таригдаба.

Эртын ороһото ургамалнуудай тарилгые хүдэлмэриин арбан үдэр соо дүүргэхэ зорилго урдаа табинхайбди.

М. НАМЖИЛОВ
бэшэжэ абаба.

РЕСПУБЛИКЫМНАЙ АЖАЛАЙ ҮДЭР

ТҮРҮҮШҮҮЛ ТОДОРНО

Улаан-Үдын уран һайханай зүйлнүүдые ба гар бэлэгүүдые бүтээдэг туршалгын заводой урашуулай бүтээһэн зүйлнүүдые республикымнай хото, хүдөөгэй магазинуудта заатагүй харахат. Уран дархашуулай бүтээһэн гар бэлэгүүдые республикымнай хүн зоншье, айлшадшье ехэ дуратайгаар худалдан абадаг болонхой. Тэдэнэр продукцийнгаа шанар дээшэлүүлхые ходоо оролдолог гээшэ.

Тус заводой коллектив үйлэдбэриингөө аргануудые гүйсэд хэрэглэжэ, байгша оной дүрбэн һарын түсэбтэ даабариие сүм дүүргэһэн байна. Жэшээлхэдэ, товарна продукци гаргаха түсэб 101,6 процент, продукци худалдаха түсэб 100.3 процент бэелүүлэгдэһэн байна.

В. П. Федоровой хүтэлбэрилдэг гар бэлэгүүдэй цех түсэбөө 113.6 процент, Г. Г. Борохоевагай даадаг шаажан зүйлнүүдэй цех даабаряа 107.6 процент бэелүүлжэ, социалис мүрысөөндэ илажа гараа.

Заводой түрүү уран дархашуул Г. И. Барданов, А. В. Нимаев, А. У. Ермоев гэгшэд бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлжэ, мүнөө арбан хоёрдохи табан жэлэй тоосоогоор ажаллажа эхилэнхэй.

Л. СЛУГИНОВА,
заводой түсэблэлгын-экономическа таһагай экономист.

БАЯРТАЙ БУСАА

Һооһо илгадаг хүдэлмэришэдэй бүхэроссин конкурс Москва шадархи Лосино-Петровск хотодо һаяхан болоно үнгэрөө. Улаан-Үдын Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ нарин сэмбын комбинадай һооһо илгагшад Альбина Петровна Ильина, Зоя Дмитриевна Кучеренко гэгшэд комбинадайнгаа нэрэ хүндые хамгаалхаяа тус конкурсдо хабаадаа. Эдэ түрүү хүдэлмэришэд конкурсда хабаадаһан олон мэргэжэлтэд сооһоо шалгаржа, хүндэтэ хоёрдохи һуури эзэлэн, түрэл комбинадтаа урма баяртай бусажа ерэбэ.

З. ВАСИЛЬЕВА,
комбинадай социалис мүрысөөнэй талаар инженер.

ХАРЮУСАЛГАТАЙГААР ХҮДЭЛНЭ

Барилга-хабсаралгын 575-дахи поездын коллектив арбан нэгэдэхи табан жэлэй дүрбэдэхи жэлэй даабари болзорһоонь урид дүүргэхэ гэһэн мүрысөөндэ тон эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Байгша оной нэгэдэхи квартал соо эдэнэр 2 миллион 723 мянган түхэригэй барилга хэхэ даабаряа 2 миллион 990 мянганда хүргэжэ, «Нижнеангарсктрансстрой» трестын коллектив дотор дэлгэрһэн мүрысөөндэ шалгарба. Ажалай бүтээсэ долоон процентээр дээшэлүүлэгдээ гэхэ гү, али хүн бүридэ кварталай туршада 3075 түхэригэй барилга хэхэ аад, 3421 түхэригэй барилга хээд байна. Тус поездын хүдэлмэришэд үйлэдбэридэ бии байгаа арга боломжонуудаа шадамар бэрхээр хэрэглэжэ шадаһан дээрэһээ жэлэй эхинһээ яһала гэмгүй үрэ дүнгүүдые түйлажэ, хабаяа харуулна.

— Байгша ондо томо томо, тон шухала объектнүүдые ашаглалгада тушааха даабаритайбди. Городой түбэй котельнын түрүүшын ээлжээнэй барилгые дүүргэхэ, Главтехснабай шулуун гэрнүүдые ашаглалгада тушааха, городой һүнэй заводой барилгые үргэлжэлүүлхэ гэһэн тон харюусалгатай ажал бэелүүлнэбди. Поездымнай хүдэлмэришэд эдэ бүхы даабаряа бодото дээрэнь бэелүүлхэ дүүрэн арга шадалтай,— гэжэ барилга-хабсаралгын 575-дахи поездын партийна организациин секретарь И. И. Лунёв хэлэнэ. Тус поездын коллектив дотор һайн бэлэдхэлтэй ажалша бэрхэ хүдэлмэришэд олон аабдаа.

Жэшээлхэдэ А. Г. Бабининай бригадын коллектив Северобайкальск городой түбэй котельнын барилгада тон эдэбхитэйгээр хабаадажа, даабаряа хододоо үлүүлэн дүүргэнэ. Байгша оной нэгэдэхи квартал соо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ, КПСС-эй Хойто-Байгалай горкомой дамжуулгын Улаан вымпелдэ хүртөө. Залуу барилгашан Ю. Н. Ульянченкын хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив эгээл түрүүшынхеэ табан дабхар гэр транспортна барилгашадта бодхожо эхилбэ. Богонихон болзорой туршада һууриинь табижа дүүргэхэ гэһэн хүсэл эрмэлзэлтэйгээр ажаллана. Байгша ондо 200 мянган түхэригэй барилга хэхэ даабаряа августын 12-то дүүргэжэ, барилгашадай һайндэрые ажалай бэлэгтэйгээр угтахаар эрид шиидэнхэй. Өөрынгөө хүсэ шадалда, бэлигтэ найдаһан хүдэлмэришэд үнэнсэхээр ажаллажа, эрхим һайн үрэ дүнгүүдые түйлана.

Барилга-хабсаралгын 575-дахи поездын коллектив КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхэ гэһэн хүсэл эрмэлзэлтэйгээр ажаллажа, үдэрһөө үдэртэ улам һайн үрэ дүн түйлана.

— Хүдэлмэришэдэй оролдосоной ашаар лэ һара бүриингөө даабариие үлүүлдэг болообди,— гэжэ тус поездын начальник Б. Ф. Усов хэлэнэ. Барилга-хабсаралгын 575 поездын хүдэлмэришэд үшөө һайн үрэ дүн түйлажа, байгша оной даабариие болзорһоонь урид дүүргэхэ бэзэ.

К. ЖАМЬЯНОВ.

Уридлаба

Сэлэнгын районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой һаалишад гүрэндэ һү тушааха дүрбэн һарын түсэб болзорһоо урид дүүргэбэ.

Түсэбөөр хараалагдаһан 2840 центнерэй оронда 3912 центнер тушаалгын пунктда эльгээгдээ. Ажалай амжалтада Булагай болон Ягодный фермын коллективүүд хубитаяа ехээр оруулһан байна.

Анна Бадмацыренова, Галина Пескова, Дари Очирова, Цырма Мункуева гэгшэд оролдосо ехэтэйгээр ажаллажа шалгараа.

Гүрэндэ һү тушааха 1983 оной түрүүшын хахад жэлэй түсэб 5 һарын туршада бэелүүлхэ уялга манай һаалишад абанхай.

Н. ВЯТКИН,
колхозой профкомой түрүүлэгшэ.

УЯЛГАЯА ДҮҮРГЭБЭ

Загарайн районой «Гигант» колхозой һүнэй комплексын хүдэлмэрилэгшэд малай үбэлжэлгын үедэ сагаан эдеэ элбэгээр абаха гэһэн социалис уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэбэ. Тус коллектив үбэлэй һарануудта үнеэн бүриһөө 1000 килограмм һү һааха уялгатай байһан һаа, мүнөө үедэ даалгагдаһан үнеэн бүриһөө 1010 килограмм һүн һаагдаа.

Һүнэй комплексынхид поточно-цеховэ аргаар хүдэлдэг юм. Ажалай амжалта түйлаха хэрэгтэ операторнууд Г. А. Заиграева, А. Т. Ефимова, З. А. Михайлова, П. К. Афанасьева, А. С. Тарабукина, Т. Н. Киршина гэгшэд онсо шалгарһан байна.

Н. АФАНАСЬЕВА,
колхозой ахамад экономист.

ОРОНОЙ ТАРЯАЛАН ДЭЭРЭ

ОРЕЛ. Эндэхи таряашад эртын ургамалнуудай ба саахарай свеклын тарилгые дүүргээд, кукуруза жэгдэ тарижа захалаа. Хара бэшэ хүрьһэтэй нютагуудай эрхэ байдалда энэ ургамал силосэй һайн ургаса үгэдэг байна. Олохон ажахынуудта гектар бүриһөө 400 центнер шэмэтэ тэжээл хуряахые түсэблэнэ.

Хамтын подрядаар хүдэлдэг тэжээл бэлэдхэлгын отрядууд ба звенонууд 104 мянган гектар кукурузын бүхы талмайе харууһалдаг юм. Областиин таряашад 1 миллионһоо дээшэ тонно кукурузын силос бэлэдхэхээр хараална.

ЧИМКЕНТ. Областиин механизаторнууд 100 мянга шахуу гектарта олон жэлэй ногоо тарижа дүүргэбэ. Тэжээлэй полиин ашаг шэмые дээшэлүүлхын тула хүсы үбһэн ешмээнтэй, суданска ногоонтой холижо таригдаа юм. Энэнь тэрэл талмай дээрэһээ 200 мянган тонноһоо бага бэшэ хуурай ба шэмэтэ тэжээл нэмэжэ суглуулха арга олгоно.

ЧЕБОКСАРА. Чувашада хартаабха жэгдэ тарижа захалаа. Табин мянга шахуу гектарта тэрэ таригдаха байна. 400-һаа дээшэ оньһожоруулагдамал звено «хоёрдохи хилээмэ») тарижа ургуулхаар мэргэжэнэ. Тэдэнэр бүлтадаа хамтын подрядаар хүдэлдэг болонхой. Энэнь хүдэлмэриин шанарта ба болзорто гансата нүлөөлөө. Комсомольско ба Шемуршинска районуудай механизаторнууд габшагай шангаар ажаллана. Эндэ хартаабха тарилга дүүрэхэ дүтэлэнхэй.

ГРОЗНО. Чечено-Ингушетидэ «Предгорный» гэжэ тусхай шэглэлтэй совхозой ажалшад олон жэлэй ногооной үрэһэ хүрэнгын шэнэ ургасые гурба дахин түргөөр болбосоруулха аргатай болоо. Ашаглалгада оруулагдаһан оньһожоруулагдамал томо пункт тэдэнэртэ туһалха байна.

«Предгорный» залаата ногооной үрэһэ хүрэнгөөр ажахынуудые хангадаг. Хойто Кавказай ори ганса предприяти болоно. Эндэ жэл бүри 700 гектар таряалангай туд бүриһөө 500 центнер продукци абадаг байна. Энэнь даабариһаа хоёр дахин ехэ болоно.

Шэнэ түхеэрэлгэ комбайнуудай бункернуудһаа асаргадаһан ургаса сүүдхэ соо сэбэрлээд бэлэн болгохо аргатай юм.

АШХАБАД. Туркменистанай ажахынуудта байгуулагдаһан нарядгүйгөөр хүдэлдэг тусхай шэглэлтэй бригаданууд кунжут тарижа ургуулха бүхы хүдэлмэриие даажа абанхай. Октябрьска районой таряашад тарилгын агрегадуудые полидо гаргаа. Эндэ үргэн зуруудаар тарилга хэхэ түрүү арга хэрэглэгдэнэ. Энэнь ургамалнуудай ургалгые түргэдхэхэ байна.

Кунжудай үрэһэн эдеэ хоолой промышленностьда халва бэлдэлгэдэ, мүн тэрэшэлэн медицинэдэ эртэ урдаһаа хэрэглэгдэдэг юм.

РИГЭ. Латвиин таряашад лен тариха юрын болзорые долоон хоногоор уридлаба. Подрядна звенонууд ургасын шата шатаар эдеэшэхын тула, хоорондонь таһалдалтайгаар тарилга хэнэ. Энэнь урдынхида орходоо бага хүсэтэйгөөр тэрэниие хуряаха арга болгохо байна.

КАЗАНЬ. Татарай республикын полинууд дээрэ торохон тарилга дүүрэө. Хамтын подрядаар хүдэлдэг бригаданууд 200 мянган гектарта хэдэхэн үдэр соо тарилга хээ. Гансал нютагжуулагдаһан үрэһэ хүрэнгөөр тарилга хэгдээ. Украинын селекционернүүдэй бии болгоһон шэнэ сортнууд горитой ехэ талмайда таригдаа юм. Тэдэнэр үндэр баян ургасаараа шалгардаг. Нёдондо жэлдэ зарим районуудта гектарай 25—30 центнер ургаса хуряаһан байна.

ДМИТРОВ (Московско область). Москва шадарай Дмитровско РАПО-гой ажахынуудай таряашад хартаабха тарижа дүүргэн сасуу, харууһалжа эхилбэ. Зурууд хоорондын газарые борнойлхо, зөөлэрүүлхэ хүдэлмэри бүхы талмайн хахадһаа дээшэ хубидань хэгдээ.

Областиин Домодедовскэ, Воскресенскэ, Коломенско, Раменска районно агропромышленна нэгэдэлнүүдэй механизаторнууд хартаабхын плантацинууд дээрэхи хүдэлмэриие баһал үргэлжэ дээрэнь ябуулна. Хамтын подрядаар хүдэлдэг бригаданууд эрхимлэнэ.

КИЕВ. Украинын таряашад индустриальна арга технологёор хүдэлжэ, соя жэгдэ тарижа захалаа. Һайнаар элдүүрилэгдэһэн, зөөлэрүүлэгдэһэн, хүрьһэндэ тарилга хэгдэнэ. Запорожско, Крымскэ, Одесскэ болон Херсонско областьнуудай уһалагдадаг газар дээрэ энэ ургамалай эгээл ехэ талмай оршоно.

Мүнөө жэл республика доторхэдэн арбаад мянган гектарта соя таригдаха юм.

МИНСК. Урдынхиһаа һураггүй урид кукурузын тарилгые дүүргэһэн Брестскэ ба Гомельскэ областьнуудай таряашад кукурузын гансал ногоон набша намаагай бэшэ, мүн залаагай үндэр баян ургаса абахые шиидэнхэй. Белоруссиин бусадшье районуудай колхоз, совхозууд тарилгые эршэмтэйгээр ябуулна. Нёдондо жэлдэ гектар бүриһөө 40—60 центнер үнэтэ ургамалай ороһо суглуулһан түрүүшүүлэй дүй дүршэлые хэрэглэнэ. Ажахынууд кукурузын талмайе 350 мянган гектар хүрэтэр үргэдхөө юм.

Олохон ажахынуудта кукуруза тарилгада индустриальна арга технологи хэрэглэгдэнэ. Подрядна оньһожоруулагдамал звенонуудта тэрэ даалгагдаа.

СЕМИПАЛАТИНСК. «Семиярский» совхоздо тэжээл үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ шухала нөөсэ байгуулагдана. Эндэ ехэ дабһатай хоёр мянган гектар газарай үрэжэл дээшэлүүлхэ хүдэлмэри дүүргэгдээ. Энээнэй урда хэрэглэгдэдэггүй байһан газарта тэжээлэй ургамалнууд түрүүшынхеэ таригдана.

Казахстанда таряалан үргэдхэхэ комплексно программын ёһоор, 250 мянган гектар хужартай газар хэрэглэгдэдэг болоо.

МАХАЧКАЛА. Дагестанай талын ба хада боориин тэжээлэй полинуудта хурлалгын хаһа ерээ. Эндэхи ажахынууд ногоо сабшажа эхилээ.

Рапсай ба хүсы үбһэнэй плантацинууд үндэр баян ургасаараа таряашадые баярлуулна. Гектар бүриһөө 250—300 центнер шэмэтэ набша намаа суглуулагдана. Хуряалгын бүхы звенонууд «таряалан — фермэ» гэһэн схемээр хүдэлнэ. Энэнь ногоо сабшалгаһаа сенаж даралга хүрэтэр бүхы хүдэлмэриие таһалгаряагүй ябуулха арга олгоно, ургаса хуряалгын болзорые хорооно.

(ТАСС-ай корр.).

ОЛЕВОЙ СТАН

...раднай, партиингаа XXVI съездын, КПСС-...февралиин, апрелиин (1984 он) Пленумүүдэй ...үдые бодото дээрэнь бэелүүлхые эрмэлзэн, ...ажалай жэшээ харуулна.

...мнай колхозууд, совхозуудта хабарай та... түлэг эхилэнхэй. Хаа хаанагүй—ажахынуу... дээгүүр трактор, машинануудай хүнхинөөн ... Тракторно-тараан ажалай бригадануудай ...ууд эртын ороһото таряагаа тарижа эхи... республикын хүдөө ажахын ажалшад арбан ...ан жэлэй дүрбэдэхи жэлдэ үндэр социалис ...абанхай гэжэ мэдээжэ. 560 мянган тонно ...ряа, 142 мянган тонно хартаабха, 44 мянган ...500 мянган тонно үбһэ, 215 мянган тонно ...нгаан тонно силос хуряажа абаха зорилготой. ...дтэ лугомелиоративна оньһожоруулагдамал ...эшүүд гурбан һарада соносхогдоһон газарай ...харуулха хүдэлмэринеэ гүйсэд хэжэ үрдихын ...сабшалан дээрээ эршэмтэйгээр ажаллажа

...болон тэжээлэй ургамалнуудай баян ургаса ...ын тула агротехникын түрүү онол аргануу...раар хэрэглэн, поли бүхэнэй илгаае, сагай ...раадаа абажа, механизаторнууд хүдэлхэ

...эй хабарай тарилтые үндэр хэмжээндэ үн... ажахынуудай парткомууд хүтэлбэрилэгшэд ...механизаторнуудай эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые ...а һайн бэлэдхэл ябуулха ёһотой.

...үүндэ ажахын хүтэлбэрилэгшэд, партийна ...союзай организацинууд полевой стануудаа ...сэбэрлүүлхэ, һайнаар бэлдэхэ талаар бодото ...стануудые бэелүүлхэ ушартай. Ажалай һүү...заторнууд эндэ амаржа, сүлөө сагаа үнгэр...бшуу.

...соомнай 117 полевой стан тоологдоно. ...иинь типовой проектээр баригданхай юм. ...үүрэй, Сэлэнгын, Мухар-Шэбэрэй районууд...левой станууд мүнөө һайнаар түхеэрэгдэнхэй, ...сэбэр, улаан булангань социалис мүрысөө...наймаанай, медицинын, соёлой талаар меха...е хангалгын графигууд үлгөөтэй. Иимээр ...полевой станууд Хоринин районой «Геор... Анаагай, Үдын, Загарайн районой Эрхирэгэй ...Бэшүүрэй «Дружба», «Рассвет» болон ...уудта бэлдэгдэнхэй. Эндэ механизаторнуудта ...бэлдэгдэнэ, байра байдалынь һайнаар тү... амарха газар, унтари бэлдэгдэнхэй. Ехэнхи ...үлигдэдэг.

...ндань газетэ, журналнууд бии. Тэдэнь үдэр ...элэгдэжэ байдаг. Социалис мүрысөөнэй дүн...үлһан булан бии. Жэшээлхэдэ, Бэшүүрэй ...Дружба» колхоздо 3 полевой стан бүлтадаа ...той. Хабарай тарилгын үедэ звенонуудта ...эб-даабари, социалис уялгануудынь эндэ ...лэ колхозой ахамад мэргэжэлтэдэй тарилга ...эхэ онол аргануд тухай зүбшэл заабаринууд

...булангань ниитэ-политическэ хүдэлмэриие ...ха тухай хэлэгдэнхэй. Соёлой, худалдаа ...медицинын талаар комплексно хангалгын ...данхай. Мүн лекторнууд, политинформатор...орнуудай үнгэргэхэ хөөрэлдөөнүүд, лекцинүүд ...этэй. Табан хоног бүхэндэ «Дайшалхы хуу...хилгаан хуудаһан» гаргагдажа байхаар ха...

...й «Рассвет» колхоздо типовой полевой ста... һаа, вагончигуудынь яһала һайнаар түхеэ... КПСС-эй райком эндэ колхоз болон совхозуу...рилэгшэдэй, парткомуудай секретарьнарай, ...й түрүүлэгшэнэрэй, комсомолой организа...кретарьнарай, тараан ажалай бригадануудай ...й семинар үнгэргэжэ, хабарай тарилгые ...онь үнгэргэхэ, механизаторнуудые энэ үедэ ...ар хангаха талаар тодо хэмжээ ябуулгануу...ухала гэжэ тэмдэглэһэн байна.

...нуудые хэрэглэн хамтын подрядай ёһоор ...дхэлгэ мүнөө жэлдэ республикын ехэнхи ...ай бригаданууда нэбтэрүүлэгдэхэ ушартай. ...эһөө гадуур ажалай бүтээсые нэгэ процен...үүлхэ, продукциин өөрынь үнэ сэнгые 0,5 ...үмдаруулха гэһэн партиин уряалые хаа ...аниизаторнууд ойлгожо абаха, хэрэг дээрэнь ...ёһотой. Тэрээнһээ уламжалан, түлишэ, тоһо...риалнуудые алмаха хэрэгтэй.

...Гусиноозерско горком, колхоз болон совхо...комууд хабарай тарилгын түлэг үедэ меха...е, тараан ажал дээрэ хүдэлмэрилэгшэдые ...ахын тула элдэб хэмжээнүүдые абана. Сэ...ндо 13 типовой полевой стануд бии. Карл ...рэмжэтэ колхоздо, «Бестужевский», Сэлэнгын ...һайн бэлэдхэл хэгдээ. Гэхэтэй хамта «Эрдэм» ...эй нэрэмжэтэ колхозуудай полевой стануд ...һанда хүрэмөөр түхеэрэгдээгүй байһаар.

...колхозой партком болон правлени механиза...үлөө сагаа һайнаар үнгэргэхын тула мүртэй ...шүүлнагүй. Полевой стан дээрэ механизатор...н эдеэ бэлдэхэ талаар колхозой правлени ...ын байна. Хүдэлмэришэдэй амархын тула ...рэнь асарагдаагүй байха юм.

...дутагдалнууд Мухар-Шэбэрэй «Путь Лени...», «Одон» болон Сутайн совхозуудта. Яруу...ын районуудай зарим ажахынуудта ушарна. ...туу дунданануудые усадхахын тула ажахын ...дары хэмжээнүүдые абаха ёһотой. Хэрбээ ...шууд дээрэ механизаторнуудай ажал хүдэл...үүд үдэр бүхэндэ гаргагдажа, харуулан ойл...итаци һайнаар табигдаад байбал, ажалайнь ...н бодо дээшэлхэнь мэдээжэ.

...олзор соо, хараалһан графигайнгаа ёһоор, ...рилгын хүдэлмэриие дүүргэхын тулада али ...лэй хэмжээнүүдэй хажуугаар хангалгын бү...ууддые һайнаар шиидхэжэ шадабал, колхоз ...уудта һаадгүйгөөр эрхим шанартайгаар энэ ...нгэргэгдэхэнь дамжаггүй.

...р парткомууд, профкомууд, сельсоведүүдэй ...д ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, бүгэдөө...гаа дутуу дунданануудаа усадхажа, зохистой ...үүдые түргэн болзор соо абаха, хабарай ...э хүдэлжэ байһан бүхы хүдэлмэрилэгшэдые ...ар хангадаг болохо ёһотой.

...онуудта полевой стануудай харалга-конкурс ...ой. Энэ конкурсдо эдэбхитэйгээр хабаадажа, ...й механизаторнуудаа, тараан ажалай бусад...рилэгшэдэй эрхим һайнаар ажаллаха тааруу ...байдал байгуулха гээшэ тон шухала болоно.

...ҮДЫН АРАДАЙ ДЕПУТАДУУДАЙ ...ЗАРЛАЛАЙ ГОРОДСКОЙ СОВЕДЭЙ ...УТАДУУДАЙ АНХАРАЛДА

...епутадуудай городской Соведэй наймадахи ...оной майн 23-най 14 часта горгүйсэдкомой ...болохо.

...үбшэлхэ зүйлдэ иимэ асуудалнууд табигдаха:

...ондо гэр байра, социально-соёлой, ажаһуудагшын объектнүүдэй барилгын байдал ба тэрэ...үрүүлхэ хэмжээнүүд тухай».

...комой түрүүлэгшын орлогшо нүхэр С. А. Ти... хэхэ).

...гэгээрэлэй талаар саг үргэлжын комиссиин

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

ШАДАМАРААР, НҮЛӨӨ ЕХЭТЭЙГЭЭР

Мүнөө үедэ районой партийна эхин организацинууд КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй, СССР-эй Верховно Соведэй нэгэдэхи сессиин материалнуудые, тус Пленум дээрэ нүхэр К. У. Черненкын хэлэһэн үгые олонийтэдэ шадамараар ойлгуулжа, хүн зоной хүсэл эрмэлзэл ба эдэбхи үүсхэл саашадаа улам бадараахын хүдэлмэри бэелүүлжэ байна. Үзэл сурталай, нийтэ-политическэ хэмжээ ябуулганууд 1984 оной түсэб болон абаһан социалис уялгануудаа, табан жэлэй даабаринуудые бүхыдэн дүүргэхэ хэрэгтэ сүм зорюулагдаба.

Үнгэрһэн жэлдэ, мүн байгша оной дүрбэн һарын туршада партиин райком КПСС-эй ЦК-гай майн, ноябриин (1982 он) Пленумуудэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэ гол анхаралаа хандуулһан байна. Районой предприятинуудай, ажахынуудай экономикын хүгжэлтэ зүбөөр шиидхэгдэжэ, ажалай ба үйлэдбэриин журам зарим талаар һайжаруулагдаа. Эдэ болон бусад шухала асуудалнууд КПСС-эй райкомой бюро, пленумууд ба партийна эдэбхитэдэй суглаануудай дээрэ нягталагдажа, тэдээн шиидхэхэ зохид тогтоолнууд абтаһан юм. Һүүлэй үедэ партиин райком абаһан шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтэ хинан шалгаха байдаг гуримтай болоо. Эдэ бүхы хэмжээ ябуулганууд, мүн үргэнөөр эрхилэгдэжэ байһан ойлгуулламжын хүдэлмэри ажал хэрэгүүдтэ ехээр нүлөөлжэ байһанниинь эли. Районой промышленна предприятинууд үнгэрһэн жэлдэ түйлаһан зарим тэды амжалтануудаа улам арьбадхажа байна. Байгша оной нэгэдэхи кварталай тоосоогоор продукци худалдаха түсэб 102 процент дүүргэгдөө. Мүн ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ даабари 103 процентээр бэелүүлэгдэбэ. СССР-эй 60 жэлэй ойн нэрэмжэтэ Зэдын вольфрам-молибденэй комбинат, гүрэнэй үйлэдбэриин ажахы, хилээмэнэй завод болон бусад хэдэн предприятинуудта ажалай бүтээсэ һүүлэй гурбан һарада зарим тэды һайн үрэ дүнгүүдые түйлаһан байна.

Эдэ үдэрнүүдтэ районой түрүү предприятиин хүдэлмэришэдэй дунда комбинадай байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн баярта зорюулагдаһан ажалай вахтанууд үнгэрэнэ. Тингэжэ үдэр үнгэрхэ бүри социалис мүрысөөнэй эршэ шангадана. Жэшээлхэдэ, Холтоһоной, Юнхэрэй уурхайнуудай Леонид, Виктор Рабовуудай, Бальжинима Базаровай бригаданууд, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат Владимир Тугариновай даадаг жолоошодой бригаданууд түрэл предприятиингаа һайндэрые ажалай шэнэ амжалтануудаар угтаха гэжэ шиидээд, үсэд нэтэрүүгээр хүдэлжэ байнхай. Мүнөө бүхыдөө Зэдын комбинадай 14 участогай, 80 гаран бригадын гэшүүд табан жэлэй даабаринуудые уридшалан бэелүүлжэ байнхай.

Байгша ондо барилгашадаймнай урда харюусалгатай зорилгонууд табигданхай. Жэлэй туршада 12 миллион түхэриг мүнгэн капитальна барилгада гаргашалагдаха юм. Тиимэһээ бидэнэй энэ хэрэгтэ анхаралаа хандуулжа байһамнай мэдээжэ.

КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленумэй үнгэрһөөр хоёр жэл болобо. Энэ хугасаада районой ажахынуудта горитой хүдэлмэри дүүргэгдээ. Тингэжэ хүдөө ажахын үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ талаар зарим хэмжээнүүд бэелүүлэгдэбэ бшуу. Нёдондо хүдөө ажахын продукци 1982 оной-хитой сасуулбал, 26 процент ехээр абтаа юм. Энээнтэй хамта механ комбинат, тоһоной завод даабаринуудаа үлүүлэн дүүргэнэ. Совхозуудай экономикын ашаг үрын дээшэлжэ байһан һуудалаар эли.

Үнгэрһэн жэлдэ нийтын адууһа малда үбһэ тэжээл ехээр бэлдэхэ хүдэлмэри үргэн дэлисэтэйгээр ябуулагдаа һэн. Тиин малай үбэлжөөлгэ һайн ябуулагдажа, мяха үйлэдбэрилхэ арга боломжо байгуулагдаа бшуу. Малшадай харюусалгатай энэ хаһа соогоо шударгыгаар, оролдосотойгоор ажаллажа, һайн үрэ дүнгүүдые түйлаа. Тингэжэ районой ажахынууд гүрэндэ мяха худалдаха кварталай түсэб 121 процент дүүргэжэ, даабариһаа гадуур 1131 центнер һайн шанартай мяха бэлэдхэлдэ тушааба. Хамниин, Санагын, Цахирай болон Михайловкын совхозуудай махалиг үүлтэрэй мал харуулжалагшад энэ үе соо ябаһаар хүдэлжэ гараа. Жэшээлхэдэ, Хамниин совхоз 379 эбэртэ бодо малай 92 процентыень хүндэ шэгнүүртэйгээр тушааһан байна. Тингэжэ тус ажахынхид 6800 түхэриг нэмэлтэ түлбэри абаба.

Тэрэшэлэн гүрэндэ һү худалдаха даабари мүн лэ үлүүлэн дүүргэгдөө. Тушаагдаһан һүнэй шанар эрид дээшэлнэ гэжэ онсолмоор. Жэшээнь, Дүтэлүүрэй совхозой худалдаһан һүнэй 95,9 процентнь дээдэ сортдоо хүртөө.

Үнэн шударгыгаар, габшагайгаар хүдэлһэн малшадай ажалай үшөө нэгэ үнэлэлтэ дабан гараба бшуу. Тингэжэ 1984 оной нэгэдэхи кварталда мал ажалай продукци үйлэдбэрилгые, гүрэндэ худалдалгые дээшэлүүлхэ талаар республикын районуудай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ манай район түрүүлжэ, КПСС-эй обкомой, Министрнүүдэй Соведэй, облсовпрофой болон ВЛКСМ-эй обкомой дамжуулгын Улаан туг мүнгэн шантагаар барюулагдаа. Мүн энэ жэлэй дүрбэн һарын ажалай дүн гүүд һайн.

Адууһа малай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ хаһа — зунай намжаа һайхан сагые шадамараар хэрэглэхэ хэрэгтэй. Май һарын тэн багаар адууһа малаа холын хүүшэ тайгануудта гаргадаг. Октябрь болотор хээрын элдин тунга ногоондо һүрэг малаа бэлшээн таргалуулагдадаг. Тингэжэ энэ үе соо адууһа малайнгаа ашаг шэмэ эрид дээшэлүүлхэ арга боломжотой болодогбди. Тиимэһээ хээрэ холо зөөжэ ошогшодой ажаһуудалай бүхы эрилтэ хэрэглэмжые шадаал һаа гүйсэд дүүрэнээр хангаха гэһэн зорилго бидэнэй урда табигдана. Мүнөө зунай бэлшээридэ эмхитэйгээр саг болзор соонь гараха талаар бэлэдхэлэй хүдэлмэри ябуулагдана.

Хабарай тарилгын халуун саг ерээ. Манай механизаторнууд трактор болон бусад оньһон техникээ харюусалгатай энэ хаһада гүйсэд бэлдээ юм. Тиин тарилгын бүхы хүдэлмэринүүдые агротехникын ёһоор ябуулжа, саг болзор соонь үнгэргэхын тула тэмсэнэ. Эндэхи эрхэ байдалда тааруулагдаһан 39 севооборот эдэ жэлнүүдтэ хэрэглэгдэжэ эхилхэ. Байгша ондо 20-ниинь нэбтэрүүлэгдэхэ зэргэтэй. Тракторно-тарян ажалай бригадануудые хамтын подрядай гуримда оруулха хүдэлмэри саашадаа үргэлжэлүүлэгдэхэ. Тэрэшэлэн малшадайшье ажал эмхидхэлгын түрүү онол аргада орожо байнхай. Адуушад болон хонишодной бултадаа байгша ондо шэнэ гуримаар ажалладаг болохо зэргэтэй. Ажалай иимэ арга районой хүдөө ажахыда 1985 ондо эсэслэн нэбтэрүүлэгдэхээр хараалагдана.

КПСС-эй райком, партийна эхин организацинууд үзэл сурталай, политическэ-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайжаруулха талаар горитой хүдэлмэри саг үргэлжэ ябуулжа байдаг гээшэ. Бидэнэр энэ хүдэлмэридөө нэн түрүүлэн партиин XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдтэ үндэһэлдэг байнабди. Партиин райкомой нийтэ-политическэ хүдэлмэри һайжаруулха хэмжээнүүдэй нэгэн гэбэл, нийтэ нэгэн полит-үдэр болоно. Тус хэрэг манда республикын бусад районуудтал адли заншалта болонхой. Тэрэниие бэелүүлгэдэ хабаадагшад мэдээсэлэй-пропагандистска тусхай 4 бүлэг болгогдожо хубаагданхай. Партийна, совет органуудай болон ажахын 50 гаран хүтэлбэрилэгшэ районой ажалшадтай уулзалгада хабаадалсадаг. Хөөрэлдөөнэй үедэ асуудалнуудта харюу үгтэдэг, ажал хэрэгэй ябаса зүбшэгдэдэг гээшэ. Санагада һүүриндаа «нээмэл бэшэгэй үдэр» үнгэргэгдэһэн байна. Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадта предприятиин директорэй дэргэдэ гурбадахи жэлээ үзэл сурталай планерко-зүблөөн һара бүри үнгэргэгдэдэг. Эндэ уурхайнуудай, цех болон таһагуудай хүтэлбэрилэгшэд хүдэлмэришэдэй дунда ябуулагдажа байгаа нийтэ-политическэ хүдэлмэри тухайгаа тоосодог, саашадаа ямар хүдэлмэри бэелүүлхэ байһанаа мэдээсэдэг, дүй дүршэлөө халан абалсадаг.

Һүүлэй үедэ партийна эхин организацинууд харуулан ойлгуулха хэрэгсэлнүүдые уран гоёор, удха түгэлдэрөөр бүтээдэг, ажалша коллективүүдэй түсэб болон социалис уялгануудаа хэр зэргэ дүүргэжэ байһые мэдээсэжэ, олондо дуулгаха хэрэг саг болзор соонь ябуулдаг болоо. Тэрэшэлэн совхозуудай түб тосхонууд, комбинадай цехүүд, эмхи зургаануудай, соёлой байшангууд таарууу зохидоор гоёон шэмэглэгдэнэ.

1983 ондо табан ажахынуудта экономикын болон соёлой үдэрнүүд олоной хабаадалгатайгаар үнгэрөө. Тиихэдэ вольфрам-молибденэй комбинадай мүрысэдэг цехүүдэй коллективүүдэй творческо тоосоон квартал бүхэндэ болодог. Эндэ ажалай урилдаанай дүнгүүд нийтэлэгдэдэг уран бэлигтэнэй бүтээлнүүд олоной анхаралда табигдадаг, дуу хатарта дуратайшуул концерт харуулдаг юм. Мүн районоймнай ажахы, предприяти, эмхи зургаануудта ажалай түрүүшүүлтэй, ветерануудтай уулзалганууд, эхэ эсэгынгээ ажал халажа абаһан бүлын гэшүүдые хүндэлэн ёһололгын үдэшэнүүд үнгэргэгдэдэг гуримтай болонхой.

1983 оной дүнгөөр ажалшадые соёлой талаар хангаха хүдэлмэри һайжаруулһанай түлөө КПСС-эй обкомой, Министрнүүдэй Соведэй, облсовпрофой болон ВЛКСМ-эй обкомой дамжуулгын Улаан туг манай районда барюулагдаа һэн.

Мүнөө үедэ — Россин гүрэндэ Буряад оронойнгоо һайн дураараа ороһоор 325 жэлэй ойдо бэлэдхэл эхилбэ. Түүхэтэ удха түгэлдэр энэ үйлэ хэрэгтэ зорюулагдаһан хэмжээ ябуулганууд, КПСС-эй обкомой бюрогой шиидхэбэреэр, хараалагдаһаниинь мэдээжэ.

Тиимэһээ бүхы ажалшадай дунда ойлгуулламжын хүдэлмэри улам үргэнөөр ябуулжа, тэдэнэй дунда социалис мүрысөө эршэтэнгээр дэлгэрүүлхэ зэргэтэйбди.

С. ГАТАПОВ.
КПСС-эй Захаамнай райкомой нэгэдэхи секретарь.

АЛИШЬЕ ТАЛААРАА АШАГТАЙ УРГАМАЛ

Мүнөө ажахынуудай адууһа малые шэмэтэй һайн үбһэ тэжээлээр хүсэд хүрэхөөр хангахын тула элбэг ехэ ургаса үгэдэг ургамалнуудые тарижа ургуулха гээшэ шухала зорилгонуудай нэгэн болоно. Энээнтэй хамта газарай хүрьһэнэй үрэжэл дээшэлүүлхэ зохихо хэмжээнүүдые абаха хэрэгтэй.

Энэ талаар донник ашаг үрэ ехэтэй ургамал болоно. Жэшээнь, тэрэниие, таряад, ногоон ургасыень сабшангүйгөөр хахалхада, газарай хүрьһэндэ һайн үтэгжүүлгэ боложо үгэдэг. Гадна доннигые зүбөөр ургуулжа шадаа һаа, тэрээнһээ үрэһэ сохижо абаха, тиигээд тарилгыень ургэдхэхэ арга бии. Тиихэдэ, миил ногооень сабшаад, үбһэн болгожо абахадашье өөрэгүй.

Һүүлэй жэлнүүдтэ республикын зарим ажахынууд донник горитой газарта таридаг болобошье, тэрэниие ургуулха нарин технологиень ёһоор сахинагүй. Илангаяа газарай хүрьһые бэлдэхэ, үрэһыень тарилгын шанарта хүргэжэ, таатай болзорто тариха, тарилгын нормые сахиха гэхэ мэтэ заабаринууд хазагайруулагдана. Энээнһээ боложо, ургаса бага абтана, үбһэнэйнь шанар муу байна.

Түбхын түрүүн доннигые газарай хүрьһэнэй үрэжэл дээшэлүүлхэ зорилготойгоор севооборот соо оруулжа хэрэглэхэ тушаа тогтоё. Орооһо таряа ургуулха 5 политой севоооородто — түрүүшын жэлдэ хара таряа таряад, дээрэһэнь доннигой үрэһэ хаяха болоно. Хоёрдохи жэлдэ доннигой ногоое түрүүн зунай эхеэр нэгэ дахин сабшажа абаад, намар хэнзыень сабшаха ушартай. Гурбадахи жэлдэнь тэрэ полиие хахалаад, горох, обёос хоёрые холижо, майн 20—25-да тариһан бэеэрээ намар ургасыень хуряажа абахада өөрэгүй. Дүрбэдэхи жэлдэнь тэндээ шэниисын үрэһэ (минеральна үтэгжүүлгэ оруулалсаад) тариха юм. Табадахи жэлдэ ешмээн ургуулха ёһотой. Доннигой үрэһэ ургуулжа абаха гэбэл, 4 политой севооборот хэрэглэжэ, түрүүшын жэлдэ хара тараан дээрэ доннигой үрэһэ тариха байна. Хойто жэлдэнь доннигойнгоо үрэһэ сохижо абаха. Гурбадахи жэлдэнь газарыень хахалһан бэеэрээ ешмээн тарихада болоно. Дүрбэдэхи жэлдэнь — силосэй ургамалнуудые тарихада таатай.

Доннигые корнеплодой, хартаабхын, овощой ургамалнуудай полиин үрэжэл дээшэлүүлхээр хэрэглэбэл, түрүүшын жэлдэ тэрэниие обёостой суг тариха ёһотой. Удаадахи жэлдэнь доннигой ургасые ногоон зэндэнь хахалжа үтэгжүүлгэ болгоһон бэеэрээ июлиин 23—27-до горох, обёосой холисые ургуулха хэрэгтэй. Тиигээд хойто жэлдэ тэндээ одоол тэжээлэй корнеплод гү, али хартаабха, овощ ургуулжа болоно.

Иигэжэ эдэ ургамалнуудые һэлгүүлэн тарихада газарай хүрьһэнэй үрэжэлые һайн болгохоһоо гадна, хүрьһые һалхинда үлеэгдэжэ муудалгаһаань хамгаална. Юуб гэхэдэ, юрын сэбэр паарта орходоо тэрэ газарынь ямар нэгэ ургамалаар ходо эзэлэгдэнхэй байна бшуу.

Доннигые ямар болзорто тарихаб! Хэрбээ тэрэнэй үрэһыень ургуулжа абаха гэбэл, апрелиин хуушаар гү, али майн түрүүшын арбан хоногто тариха ёһотой. Ургасыень малда эдюулхэ һаа, тэрэниие майн хоёрдохи, гурбадахи арбан хоногто тарихада зохисотой. Тингэбэшье энээнһээ хожом тарижа болохогүй, ургасань хүлдөөд, хойто жэлдэ өөдтэй ургаса үгэхэгүй.

Үрэһыень ямар нормотойгоор тарихаб! Доннигые машинаар сохижо абахын тула үрэһые гектар буридэ 20—25 хүрэтэр килограмм тариха, энээнтэеэ хамта хүрьһэндэ гектарай 60 килограмм хүртэхөөр минеральна үтэгжүүлгэ оруулалсаха хэрэгтэй. Энээнһээ бага нормотойгоор (гектарай 10—15 килограмм) үрэһэ тарихада ургасынь эшэ дан үндэрөөр ургаад, эдеэшэлгэнь удааржа, хуряажа сохиходошье муу болодог.

Энэ ургамалые миил үтэгжүүлгэ болгон хэрэглэхэ һаа, зурууд хоорондонь 30 сантиметр зайтайгаар гектарай 6—8 килограмм үрэһэнэй хүртэхөөр тарихада дээрэ. Энэ ушарта үндэһэниинь томо, һайн байдаг, тэрээндэнь азот ехэ суглардаг. Академик Д. Н. Прянишниковай шэнжэлһэнэй ёһоор, доннигые үтэгжүүлгэ болгоходо, тэрэ газарай гектар бүхэндэ 203,7 килограмм азот үгэдэг байна. Тиимэһээ наг шэбхэ гү, али ондоошье үтэгжүүлгэ зөөжэ, тарааһанда орходоо һураггүй гаргаша багатай болоно бшуу.

Доннигые гол түлэб СЗТ-3,6 түхэлэй сеялкээр таридаг юм. Тиимэ сеялкын үгы һаань, таряанай юрын сеялкэ хэрэглэхэдэ болоно. Тиихэдээ хүрьһэ хахалдаг сангуудайнь пружинные доошонь табижа үгэхэ шухала. Түрүүн покровно ургамалыень (шэниисэ, хара таряа, ешмээн, горох, обёосой, холисо) таряад, һүүлдэнь катогоор хүрьһыень жэгдэлһэн бэеэрээ доннигоо хүндэлөөшэнь тарихада болоно.

Хүндэшэг шабарлиг хүрьһэтэй газарта доннигой үрэһые 2—3 сантиметр гүнзэгыдэ, хүнгэн элһэлиг хүрьһэтэй газарта 3—4 сантиметр гүнзэгыдэ тариха байна.

Үрэһөө таримсаараа хадхууртай катогоор хүрьһыень дахан тэгшэлжэ үгэхэ ёһотой. Юуб гэхэдэ, таригдаһан түрүүшынгээ жэлдэ донник ехэ удаан ургадаг, гол түлэб бүхы хүсэниинь үндэһэндөө гарадаг. Жэшээнь, тэрэнэй эшэдэ 5—6 набшаһатай болоходо үндэһэниинь досшоо 30 сантиметртэ хүрэнэ. Тиимэһээ тарилгын газарые хадхууртай катогоор нягтаруулхада ургасань нэгэ жэгдээр гараха юм.

Июлиин һүүл багаар гү, али августын эхеэр донник тариһан газарай буртаг ногоое 20—25 сантиметр дээгүүр сабшаад, тэрэниень тармажа абаха хэрэгтэй. Энээнэй ашаар доннигой ургаса буртаг ногооной эшэ набшада халхалагдахаяа болижо, түргэн ургаха байна. Тэрэшэлэн доннигтой суглань тариһан ондоо ургамалыень намар дээхэнүүр, газарһаа 20—25 сантиметр дээгүүр сабшахада үбэлдөө тэндэнь саһан ехэ тогтожо, доннигой эшэ хүйтэндэ хүлдэдэггүй.

Доннигые тариһанһаа хойно хоёрдохи жэлдэнь тэрэниие хайшан гэжэ харууһалхаб, хуряажа абахаб!

Нэгэдэхеэр, хабар саһанай хайлажа, газарай хүрьһэнэй дээгүүрээ һайн гэдэхэдэнь, доннигой ургасада азотно-фосфорно-калийна минеральна үтэгжүүлгэ хүсэд нормоор нэмэлтэ тэжээл оруулха шухала. Һүүлдэнь ургамалэй зуруудуудые хүндэлөөшэнь борнойлхо ёһотой. Доннигой ургажа байһан газарта мал, илангаяа хонидые адуулжа болохогүй. Юуб гэхэдэ, хонид тэрэнэй ургаха үндэһэнэйнь дээрэхи узуурые таһа хазажархидаг. Энээниие малшан, хонишон бүхэн мэдэжэ абаха зэргэтэй.

Энэ ургамалые малда тэжээл болгохоор тариһан һаа, хоёрдохи жэлдэнь эшэ намаагайнь 18—20 сантиметр үндэрөөр ургаад, сэсэглэжэ байхадань, гол түлэб июниин 25—30-һаа оройтуулангүй түрүүшынхеэ сабшажа, ногоогоорнь сенаж, силос дараха, витаминтай ногооной гурил болгохо, мүн тэрэ зандань малда эдюулхэдэшье болоно. Тиихэдэ донник саашадаа бури һайнаар ургажа, хоёрдохёо сабшахада, силос, сенаж болохоор элбэг ехэ ногоо үгэхэ бшуу.

Гадна доннигой ургасые үтэгжүүлгэ болгохо тухай дээрэ хэлэе һэмди. Манай туршалгын станциинхидай шэнжэлһэнэй ёһоор харахада, доннигые таряад хоёрдохи жэлдэ тэрэниие хахалжа, хүрьһэн доро оруулхада айхабтар һайн үтэгжүүлгэ болодог байба. Түрүүн ургасыень хүндэ катогоор хабтайтар даруулжа хэбтүүлһэн бэеэрээ анзаһатай юрын плугаар 25—30 сантиметр гүнзэгыгөөр хахалаад, хадхууртай катогоор нягтаруулха хэрэгтэй. Хэрбээ эшэ набшынь дан үндэрөөр ургашаһан байгаа һаань, түрүүн СК-2,6 түхэлэй силосэй комбайнаар гү, али КС-100 түхэлэй комбайнаар сабшажа, ногооень хэршэн тараажа хаяад, газарыень хахалха, каток шэрэжэ нягтаруулха ушартай. Тиигэжэ хүрьһэн доро булагдаһан ногоон хүйтэн болотор хуу үжэжэ, газартаа шэнгэдэг.

Иимэ аргаар үтэгжүүлэгдэ-

ТҮСЭБӨӨ ҮЛҮҮЛЭН ДҮҮРГЭБЭ

СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ «Теплоприбор» заводой коллектив жэлэй эхинһээ социалис мүрысөө үргэн дэлисэтэйгээр дэлгэрүүлэн эршэтэйгээр хүдэлжэ нэгэдэхи кварталай түсэб сүм бэелүүлжэ шадаа һэн.

Тус заводой коллектив энэ амжалтаяа арьбадхан, апрель һарын түсэбтэ даабариие мүн лэ эрхимээр дүүргэээ. Жэшээлхэдэ, нормативна сэбэр продукциин түсэб 102,6 процент бэелүүлээ гэхэ гү, али түсэбһөө гадуур 56 мянган түхэригэй продукци гаргаа. Гадна даабариһаа гадуур 128 мянган түхэригэй продукци худалдагдаа. Тингэжэ гаргадаг продукциин ургалтын дабсаша нёдондоной энэ үеынхиһөө 5,4 процентээр дээшэлһэн байна.

Түйлаһан энэ амжалтада заводой бүхы цехүүд горитой ехэ хубитаяа оруулалсаа. Илангаяа В. И. Красиковай хүтэлбэрилдэг хэб даралгын-бэлэдхэлгын, Ю. А. Лобашовой ударидадаг заһабарилгын - механическа, В. И. Ельниковэй толгойлдог гальваникын цехүүд түсэбүүдээ үлүүлэн дүүргэжэ амжаад байнхай.

К. ТИХОМИРОВА,
заводой түсэблэлгын-экономическа таһагай начальник.

Совет орон дотор

ХАРТААВХА ТАРИЖА ЭХИЛЭЭ

МИНСК. Белоруссиин таряашад урдынхиһаа һураггүй урид хартаабха тарижа эхилээ. Эртээнһээ хахалагдажа, бэлдэгдэһэн далангуудта хартаабха таригдана.

СССР-эй Эдеэ хоолой программын ёһоор республика промышленна үндэһөөр хартаабха тарижа ургуулха түсэхэй шэглэлтэй боложо байнхай. 360 мянган гектар бүхы талмай дээрэ оньһожоруулагдаһан подрядна коллективүүд энэ хүдэлмэри дүүргэнэ. Любанска районой звеное даагшанар — Ажалай Алдар Солын орденуудай дүүрэн кавалер, СССР-эй Верховно Соведэй депутат Н. Синицкин ба Социалис Ажалай Герой О. Казачогой дүй дүршэлые тэдэнэр халан абана. Нёдондо жэлдэ тэдэнэй даадаг звенонууд гектар бүриһөө 500 шахуу центнер хартаабха суглуулаа һэн.

Колхоз, совхозууд наг шэбхэ, органическа үтэгжүүлгэ полидо элбэгээр гаргажа, тарааһан байна. Хартаабха һуулгадаг машинанууд, тэрэ тоодо 6 зуруудтай машинанууд олошороо. Белоруссиин эрдэмтэдэй бии болгоһон мэлээжэ сортнуудта элдэб болзорто эдеэшэдэг, үндэр баян ургаса үгэдэг «Пригожий-2», «Зубренок» ба «Вера» гэжэ шэнэ сортнууд нэмээ юм.

ХУРДАДХАЛГЫН НӨӨСЭНҮҮД

ДОНЕЦК. Горькиин нэрэмжэтэ «Донецкуголь» нэгэдэлэй горнягууд нүүрһэ улам ехээр малтана.. Табан жэлэй эхинһээ хойно тэдэнэр түлишэ малталгые нэгэ хахад дахин дээшэлүүлээ юм. Энэ үе соо түсэбһөө гадуур хахад миллион тонно нүүрһэн малтагдаа.

Иимэ ехэ нэмэлтэ хангаһан гол нөөсэ юун болоноб гэбэл, ажалай бүтээсын дээшэлэлгэ мүн болоно. Нүүрһэнэй уурхайн эгээл нимгэн — хахад метр зузаан нүүрһые олзоборилхын тулада хуушан комбайнуудые шэнэ түхеэрэлгэнүүд болон скреперүүдээр һэлгэһэн байна. Олохон участогуудта оньһожоруулгын жэжэ хэрэгсэлнүүд хэрэглэгдэнэ.

Горнягууд хүдэлмэриингөө газарта ошоходоо ехэ сагаа, хүсэ шадалаа гээхэеэ болёо. «Газар дорохи трамвайнууд» тэдэниие ажалдань абаашана.

ГАБШАГАЙ ШАНГААР АЖАЛЛАНА

КИШИНЕВ. Молдавиин таряашад хабарай тарилга дээрэ габшагай шангаар ажаллана. Эдеэ хоолой программые амжалтатайгаар бэелүүлгэдэ горитой хубитаяа оруулха гэжэ тэдэнэр сүм шиидэнхэй.

Жэшээнь, Криулянска районой Кировэй нэрэмжэтэ колхозһоо А. Чоклугай хүтэлбэрилдэг бригада һайн жэшээ харуулна. Тус бригадын полидо үтэгжүүлгэнүүд, гербицидүүд элбэг ехээр оруулагдаа юм. Наран сэсэгэй тарилга дүүрэнтэжэ байнхай. Үндэр баян ургаса ургуулжа, гээлтэ хоролтодо оруулангүй хуряаха уялтатайбди гэжэ коллективэй механизатор бүхэн мэдэдэг. Бригадна подрядай аргаар хүдэлжэ, коллектив гектар бүриһөө 65 центнер кукуруза, 45 центнер шэниисэ ба 30 центнер наран сэсэг хуряахые хараалаанхай.

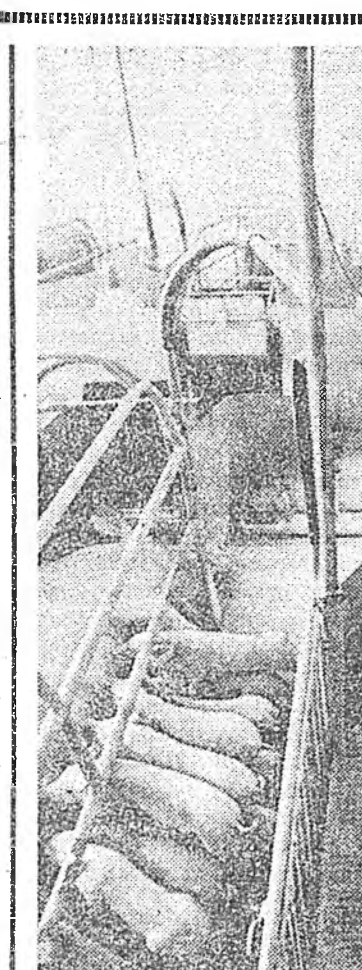

ЭСТОНИИН ССР. Пылваска РАПО-до гахайн мяха үйлэдбэрилдэг ажахынууд хоорондохи комбинадай түрүүшын ээлжээн ашаглалгада тушаагдаба. Эндэхи үйлэдбэриин бүхы процессүүд оньһожоруулагданхай. Тус предприяти гахай шахан таргалуулдаг ажахынуудта һайн үүлтэрэй поршоонхонуудые эльгээхэ зорилготой юм.

Комбинадай комсомол-за-

АЖАХЫДА НЭГЭШЬЕ «МОРИНОЙ ХҮСЭН» ХҮШЭТЭЙ

АДУУН ҺҮРЭГӨӨ ОЛОШОРУУЛАЯ

Һ АЙНДЭР лэ хадаа һайндэр: үбэлэй заншалта энэ үдэр элдэб янзаар хубсалһан, энеэдэ зугаа, наада гаргаашад хоолойн һайханиие хангюурдана. Москвагай Түйлалтануудай выставкын ба Эгээн ехэ ботаническа сэсэрлигэй уужам талмайда «Ородой үбэлэй» баяр зугаа түлэг дундаа. Тиин эндэшье онсо һонирхолтой, хүнүүдые олоорнь суглуулһан, баяраар халиһан гэхээр газарта хүнүүдэй шасайшье сэлмэг һайхан. Эндэ суглараагшадай зариманиинь ородой гурбан паар шарга моринде һуужа, гүйлгэлдэнэ, сэнгэжэ хүхинэ. Одоошье суутай солотой, яаха аргагүй һайхан, һайндэрэйхеэр шэлэгдэһэн дээдэ зэргын хатарша хүлэгүүд даа.

Жолоо бариһан бушуу солбон ямщигуудтай, ялагар салагар тоногтой, һиилүүртэй дугаа доро жэнгирдэг хонхонуудтай гурбан паар моридой шубуун шэнги дүүлижэ ябахые харахань хоморой ушарал болонхой. Хашабаа шарга дээрэ налайжа һуугаад сэнгэгшэдэй, тэндэ һууха ээлжээ хүлеэгшэдэй дунда һанаа амар хамаагүй байха хүнүүд үгы ха. Саг бага, хүн зон — хэдэн мянга. Гансал муунь гэхэдэ — саһан бага. Теэд энэ ушар һаалта огто болоногүй, баяр баясхалан, омогорхол, сэдьхэлэй һайхан зугаа замханагүй.

Эндэ зэргэлээд, сошордомо һонин аттракционуудай, энеэдэтэй наадануудай харуулагдажа байбашье, хүнүүд тиишэ зүдхэнэгүй, харин Россин эрхим хүбүүдээр һургагдаһан, хүллэгдэһэн морид тээшэл субана... Юу хэлэхэб даа: морин гээшэ бүхы үе сагта һайндэрнүүдтэ хүнэй түрүүшын нүхэр ба туһалагша байгаа, мүнөө манай машинын-электроной үе сагташье тэрэниие юугээршье һэлгэхээр бэшэ байһаниинь эли.

Харин мотоорнуудай хүсэндэ татагдажа, бидэнэр зарим үедэ тэрэнэй хүсэтэ «абяанда» дадажа, туруунуудай жэгдэ түбэрөөе шагнахаяашье болинтоо хабди. Сэхыень хэлэхэдэ, энэ һанаамнай ехэ хохидолдо хүргөөгүй, морин эрдэнимнай алдагдаагүй, бүри олошоруулагдана. Орловско, буденовско, ахалтекинскэ, бусад үүлтэртэ адуун — манай омогорхол, алдар соло болоно. Гансахан орловско хатарша үүлтэрэй адуун Россин Федерациин, Украинын, Киргизэй, Казахстанай областьнууд болон автономито республикануудай хорин заводто үсхэбэрилэгдэнэ.

Ондоо тээшье бэшэ, харин манай эндэ аукцион дээрэ хариин гүрэнэй нэгэ хүн нэгэ моринойтүлөө нэгэ миллиониие хаяжархёо. Миллион доллар. Ондоо тээ бэшэ, мүн лэ СССР-эй Арадай ажахын түйлалтануудай выставкэ дээрэ орловско үүлтэрые алдаршуулһан, тэрэнэй эрхим һалааень үргэлжэлүүлһэн Квадрат гэдэг суута азаргада хүшөө табигданхай юм.

Эдэ бүгэдэ бүхыдөө зүб. Зүгөөр техникэдэ дашууриһанһаа боложо, үеын үедэ адуунда дурлалга нилээд һуларһан байшоо. Теэд энэ саг зуурын угаар таража захалаа. Жэшээнь, Грузиһаа иигэжэ мэдээсэгдээ. Эндэ адуу үсхэбэрилгэдэ, морин спорт болон аяншалга хүгжөөлгэдэ туһалха республиканска общество байгуулагдаа. Иимэ хэмжээ яаралтайгаар абаха саг ерээ: юуб гэхэдэ, гэндэ моридой тоо мэдэгдэнгүйгөөр үсөөршэһэн байгаа ха юм. Саг соонь лэ анхарба: Кавказда хайшан гээд моригүй байхаб даа?... Иимэ һонирхолхаа хаанагүй һэрэгээгдэжэ байна. Городууд болон хүдөө нютагуудаар, илангаяа үбэлэй сүлөө сагта хонхын абяан жэнгиржэ, энээн тухай мэдээсэнэ.

Манай һайндэрлэжэ байхада эдэ бүгэдэ юрын лэ бэлэхэн юумэн шэнги үзэгдэнэ. Зүгөөр адуун гээшэ гансал хүниие зугаалуулхын тэдыдэ хэрэглэгдэдэг байгаагүй юм. Эгээн түрүүндэ тэрэ юугээршье һэлгэшэгүй ажалша амитан байһан гээшэ. Эртэ урда сагай ородой түүхэ шэнжэлэгшэ академик Б. А. Рыбаков: «Морин-эдеэшэнэй, морин-нүхэрэй, морин-эрдэниин һүлдэнь хүндэ түһалдаг һайхан абаритай амитан гээшэ гэжэ эртэ урда сагһаа ородой үльгэр туужада дүүрэнээр оронхой». Тэрээнгүйгөөр мүнөө байжа шадахабди, мотоорнуудай хүсэн хэды ехэб гэжэ һанадаг һэмди. Бага зэргэ яарагдашоо даа. Адуу морид хүдөөгэй экономическа замһаа халяа гээшэнь зүб, теэд гол замһаа гараһан һалаануудай, зүргэнүүд олон һааб даа. Моридой ябаагүй дээрэһээ эдэ һалаг, зүргэнүүд эдэгэржэ, бултанда уршаг татана.

Ажалаа ухаансараар эмхидхэдэг газарта моридойнгоо байрые заһабарилжа байна. Энэмнай ашатай туһатай юумэн ааб даа. Брестын областиин Столино хотоһоо холо бэшэхэнэ, Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо хоёр зуугаад моритой адууе ТАСС-ай корреспондент хараһан байна. Олон бэшэ гү? Эгээл зохид, бултанда ажал олдохо, — гээд правленидэ харюусаа. Зундаа намаг газарай үбһэ сабшажа абаад, тэрэнэй хүрэхэлөөр зөөжэ абаабди. Морёор ааб даа, тракторaар тэрээн руу орохын аргагүй. Тэрэнэй орохошье газарта — фермэнүүд дээрэ тэжээл, наг шэбхэ зөөхэдэ? Экономистнуудай тоолоод үзэхэдэ, эдэ хүдэлмэриие морёор хэхэдэ, — таба дахин хямда байшоо. Бодото байдал дээрэ тоолоожо гаргаһан баримтануудай урдаһаа юу хэлэхэбши.

Морин ажалые нарин һайнаар эмхидхэжэ шадабал, хабартаа колхознигуудай гэр газаахи участогуудые элдүүрилжэ болохо ха юм. Үнэхөөр сад соохи бишыхан участогта трактор хэрэглэхээр бэшэ. Эндэ хүдэлхэ үгаа бишыхан трактор зохид байха һааб даа, теэд тиимэ машинын хүсэд хүрэхөөр бии болотор нилээд саг ошохол. Теэд адуу морид тушаа алдуутай һанал бодолоо хубилгаагүй колхоз гү, али совхоздо юу хэхэ болоноб?!

Арга хургыень гэнтэ олохонь бэрхэтэй. Үни хада хэдэн республикануудта гэр газаагаа, хубидаа мори барихые хуулита ёһоор хориһон байгаа. Энэмнай яараһан лэ ушар бэзэ. Мүнөө хубиин ажахые хүгжөөгшэд һайнда тоологдоно, зүгөөр тэндэ мори барижа болохогүй. Шухаг бензин хэрэглэдэг угаа бишыхан трактор аба — хамаагүй, харин мори барихаяа бү һана. Эндэ ямар ухаан бодолой баримталагдаһаниие ойлгохын аргагүй. Ушар юуб гэхэдэ, сагай эрилтые хараада абан, хуушанай зарим хуули ёһонуудые хубилгахаар болонхой. Эндэ юун шухалаб гэхэдэ, оньһото машинын хүсые, хүнэйшье, моринойшье хүсые ажал хэнгүйгөөр олзо оруулха юумэндэ хэрэглэжэ болохогүй ааб даа. Энэмнай тад ондоо хэрэг бэзэ. «Тад ондоо хэрэг» гээшэдэ Украинын нэгэ бишыхан хотодо болоһон ушарые тудхаажа болохо. Тэрэ хотодо асфальт харгы байхагүй, автобусууд ябадаггүй, гэрнүүдэйнь олонхи түлеэгээр, шулуун хөөгөөр дулаасуулагдадаг. Зүгөөр тэндэ сад ба огород элбэг. Тиимэһээ зарим пенсионернүүд хуулита ёһоор мори баридаг болоо. Нэгэтэ тус хото гүрэндэ мяха

худалдаха түсэбөө
ядаба, эндэхи
шэд удаанш(ье)
гүйгөөр бии байг(аа)
ридые үүсэлхэ
ралта гаргаа. Хү
халсаа һааб даа.
раа абтаһан
хүнүүдэй һанаа
ро хүргэһэниинь
руулхын аргагүй.

Ушар иимэһээ
хэриг амитанда
лагшада ямараар
тэрээгээр лэ хүнэй
хан сэдьхэлтэй,
байһаниинь бүхы
шалгагдадаг
Адуун һүрэгүүдээ
харалтайгаар хандаа
нуудта тэрэ ашаг
руулдаг гээшэ. Хүд
рин эрдэни хүнэй
зөөлэрүүлдэг, үүр
тараадаг, хара һа
ладаг, хуурмаг
заһадаг эм домын
үгэдэг. Энэмнай
дом бэшэ, харин
хүсэ ехэтэй эрдэни

В. ПЕТ...
ТАСС-ай шэнжэ...

ДЭЭДЫН ЗУРГААНДА

…ЭМЭС УРГУУЛГАДА …СО АНХАРАЛ

Республикын хүн зониие үрэ жэмэсэй продукцяар хангалгые hайжаруулхын тулада саад ургуулгые саашадань хүгжөөхэ талаар 1981—1985 онуудай туршада хараалагдаhан хэмжээнүүдые заатагүй бэелүүлхэ гэжэ Хүдөө ажахын министерство, «Бурятплодоовощхоз» нэгэдэл, райгүйсэдкомууд, саад ургуулдаг колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй батална тогтоолоор уялгалагдаба. Тиихэдээ үрэ жэмэсэй ургаса абалгые 1990 ондо 4515 тонноодо хүргэхэ гэжэ заагдаа. Шасарганын совхоздо 1986—1990 онуудай туршада таримал модонуудай талмайе 300 гектараар үргэдхэхэ даабари «Бурятплодоовощхоз» нэгэдэлдэ үгтөө.

Мелиорациин ба уhанай ажахын министерство, барилгын «Бурводстрой» управлени 1984 ондо Шасарганын совхоздо 260 гектар уhалуурнии газар ашаглалгада оруулха юм. Мүн совхоздо материальна баазань бэхижүүлэгдэжэ, жэмэстэ ургамалнуудые ургуулха шэнэ арганууд хэрэглэгдэхэ болоно.

Гадна Сэлэнгын питомнигые жэмэстэ мододой эшэнүүдые наймаанда бэлдэдэг болохоор мэргэжэхэ гэжэ заагдаа. Тиимэhээ эндэ материальна баазыень бэхижүүлхээр, шэнэ онол арга үргэнөөр хэрэглэхэ талаар хэмжээнүүд хараалагдаа.

Буряадай үрэ жэмэс ургуулгаар туршалгын станци, Хүдөө ажахын министерство, «Бурятплодоовощхоз», «Бурятсельхозхимия» нэгэдэлнүүдтэ саад ургуулха талаар хэгдэжэ байhан научно-шэнжэлэлгын худэлмэрилүүдэй үрэ дүнгыень дээшэлүүлжэ, амжалтатайгаар үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ, жэмэстэ ургамалнуудай үбшэнгүүдтэй тэмсэлые үргэдхэхэ хэмжээнүүдые түргөөр абаха эрилтэ табигдаа.

Арадай депутадуудай городуудай, районуудай, сельскэ, сомоной ба поселково Соведүүд коллективнэ саад ургуулха хэрэгтэ али болохоор туhаламжа үзүүлхээр уялгалагдаа.

«Бурятплодоовощхоз» нэгэдэлдэ, Эдеэ хоолой промышленностиин министерствэдэ, Буркоопсоюзай правленидэ колхоз болон совхозуудhаа, кооперативна саадуудhаа жэмэс ехээр худалдан абаха хэмжээнүүдые бэелүүлхэ гэжэ заагдаа.

АЛТАН ГАРТА

Манай үеын ХҮН

Улаан-Үдын «Бурятшвейбыт» нэгэдэлэй коллективтэ дайнда эсэргүү тэмсэлдэ зорюулагдаhан митинг дээрэ набтархан бэетэй, шударгы ябадалтай, харабтар шарайтай хүн ендэр дээрэ гарахадаа, зал соо hуугшадай анхаралые абаhаар татаадхёо hэн. Дуугаржа эхилхэдэнь, тэрэнэй хоолой гансата шэшэржэ, түбэнгидэнь юумэнэй түглыжэ монсойшоhон шэнги болобо. «Нюдэнэймнай нёлбоhоной үшөө хатаадүй, бэеымнай шархын хүсэд эдэгээдүй байхада, нимэ үзэгдөөгүй муухай аюулые яажашье дабтуулжа болохогүй!..» гээд хоолойгоо заhан саашаа үгээ үргэлжэлүүлжэ байхадань, энэ хүнэй бэеэрээ дайнда хабаадсаhаниинь эли байhан юм.

Хара багаhаа хүндэ, хара ажал хэжэ хүдэржэшэhэн, хүдэр гэгшын гарнуудтай болошоhон эрэшүүлhээ тад ондоо табисууртай энэ хүн бэеэрээ өөдэгүй жааханаар харагдаашье hаа, гүн сэдьхэлэй өөрhөө гараhан үгэнүүдээрээ шагнагшадай зүрхэ доhолуулха шадалтай байгаа hэн.

«ЭРХЫЕ hУРАНХААР, БЭРХЫЕ hУРА»

Василий Лошкарев Яруунын районой Үхэр hууринда түрэhэн юм. Дүрбэн дүү хүбүүдэй, нэгэ басаганай эгээл аха заhань боложо алтан дэлхэйдэ мүндэлhэн Василий үлбэрхэн бэетэй эхынгээ баруун гарынь байгаа. «Хүбүүхэмни, эрхые hуранхаар, бэрхые hура даа. Дүүнэрэйнгээ гутал, хубсаhыень хадхалсажа, намдаа хамhалса. hураhыеш би абахагүйб. Ехэ болоходош, хожомоо өөртэшни хэрэгтэй байха даа»,— гэжэ эхэнь заабаришалан, Васидаа дүүнэрэйнь hэнги набта hурэшэhэн хубсаhа, hэе болошоhон гуталнуудые үгэдэг hэн.

Тиимэhээ Василий Лошкаревой «дүүнэрээ, кланга(я) ганса дүү басагаяа ехэтэ хайрлагша hэм. hүниие hүнилэн, хубсаhа хунарыень хадхадаг, гуталнуудыень улладаг hэм» гэжэ хөөрэхэдэ, үнэнхэ зүрхэнhөө этигэhэмни нюуса бэшэл.

...Нарhатын hургуулиин долоон класс дүүргээд байhан Василий Лошкарев 1943 ондо армида абтаба. Залуу сэрэгшын hургуули дүүргээд, 1944 ондо оронойнгоо зүүн хилые хамгаалалсахаяа мордоhон байна. Сапер ябажа, яhалашье юу хээ үзөө даа. 1945 оной августын 6-да комсомолдо абтаhанаа элихэн hанадаг. «Алуулаа haамнай, коммунист гэжэ тоолохые хүсэнэбди»,— гэжэ мэдүүлгэ дотороо бэшэгшэ бэлэйбди гэжэ В. А. Лошкарев эдир залуу комсомол наhаяа дурсахадаа хэлээ hэн.

— Василий Александрович, дайнай үеын hанаандатнай мартагдаагүй юумэн тухай бидэндэ хөөрэжэ үгыт,— гэбэб.

— Ябаган сэрэгшэдэй Аргунь мүрэн дээгүүр гараха замые минэhээ сэбэрлэжэ, 2 час 30 минута соо понтонно хүүргэ бариха даабаряа 1,5 часай туршада бэлэн болгоод, генерал-лейтенант Лопатинай баяр баясхаланда батальоноороо хүртэhэнөө мартагшагүйб, харин бурлад хэлэ мэдэдэг ушарни туhатай байhан юм, — гээд эхилбэ.

— Буряад хэлэн гэнэ гүт? Та буряадаар мэдэдэг хүн гүт?..

— Жааханhаа хойшо хоёр хэлэтэйгээр үндыгөө хүм. Буряад хэлэн — хоёрдохи түрэл хэлэмни гээшэ. Дайнай үедэ Монгол ороной хуудам талаар 300-гаад километр газарта балгаха уhагүй болоод, ангажа ябатараа, бишыхан hээы гэртэ тулажа ерэбэбди. «Монгол хэлэ мэдэхэ хүн бии гү?»—гэжэ командирнай биидэндэ хандаба. Хэншье абяа гарабагүй. «Би буряад хэлэ мэдэдэг хүм. Туршаад үзэhүүлби даа»,— гэбэб. Тархи дээрээ гэзэгэтэй, нюргаяа үргэлhэн монгол түрүүшээр арсажа байтараа, ушарыень ойлгоходоо, бүхэли худаг заажа үгэжэрхёо hэн,— гэбэ.— Иигэжэл буряад хэлэнэйнгээ hайгаар зоболонгоо дабаа бэлэйбди,—гэжэ хүхюу хүнэй зангаар ташаганаса энеэбэ.

— Василий Александрович, буряад хэлэндэ хэн таниие hургаа hэн бэ?

— Хэн гэхэ юун байхаб? Тоонто нютаг Үхэрhөө Нарhата зөөжэ ерэhэмди. Тэндэ ород хэлэ мэдэхэгүй буряад үхибүүдээр наада наадаhаар hурашоо hэм. Гэртэхимни хэрэидоггүй, харин бүри дэмжэдэг hэн. «Юумэ хуу шадаха, мэдэхэ ябахада, үлүү бэшэ юм» гэжэ үнөөхил эжымни заадаг hэн,—гээд, нүхэр Лошкарев тамхияа бааюулшаба.

«ДОЛОО ДАХИН ХЭМЖЭЖЭ, НЭГЭ ДАХИН ХАЙШАЛА»

«Бурятшвейбыт» нэгэдэлэй «Одон» ательегэй эсхэгшэ В. А. Лошкаревой хүдэлдэг газартань ерэбэбди. Үргэн гэгшын столой хажууда тэрэмнай бодолгото болонги зогсоно. Хүзүүн дээгүүрээ шэдэлhэн сантиметровкоёо эмэрин, стол дээрэнь дэлгээтэй хара үнгэтэй бүд харана. Булантай шугамаа иишэ тиишэнь таарулхадажа байжа табина.

— Василий Александрович, энэ бүдөөр юу эсхэхээ байнабта?

— Костюм болохо юм даа. Хэрбээ шадажа эсхээ hаамни, үшөөшье юумэ оёжо болохо ха гэжэ хаража байнам даа. Манайшни хүдэлмэридэ «долоо дахин хэмжэжэ, нэгэ дахин хайшала» гэhэн үгэ гол эрилтэмнай болодог гээшэл. Энэ бүдhөөнь тройко гаргаа hаамни, захигша ехэл баярлаха hэн ха. Гараха байна!—гээд, шиидэнгеэр хэлэhэнэй hүүлдэ мелээрээ бүдөө түргэ түргэн хэрээhэлээд, электро-хайшаяа шуүюулшаба.

Тэрэнээ эсхэжэ дүүргэмсээрнь, удаадахи хүн захилтай ерэбэ. Асарhан бүдыень хэмжэжэ шалгаhанай удаа үнөөхи сантиметровкоёо барижа, тэрэ хүнэйнгөө бэеын хэмжүүрые шумууханаар абажа эхилбэ. «Ямар хармаан хэхэбта? Хойтохи хармаан хэрэгтэй гү? Түриинтнай үргэн хэды байхаб? Өөрынхитнай 26 сантиметр байна. Үргэн бэшэ гү? Зүб, 24 болгоё»,— гэхэ мэтээр хөөрэлдэжэ байгаад, хэмжүүрыень тодорхойлбо.

Энэ нүхэрэй hүүлээр үбгэ hамган хоёр оробо. Тэдэнэр сэрэгэй хубсаhа оёулдаг ногоон үнгэтэй бүд хараар бүдүулаад, шэнэ захил хэхэ hанаатай байба ха. Эдэнэрэй эсхэгшэтэй хөөрэлдэхыень шагнахада, үнинэй танил хэбэртэй.

— Бүдөө будуулhантнай аяар 5 сантиметрээр агшаад, хоёр үмдэндэ хүрэхээ болёо,— гэжэ мэргэжэлтын хэлэжэл байхада, нүгөө хоёрынь ойлгохо юумэ бэшэ.

— Василь, манда түрүүшынхеэ эсхэжэ байна бэшэ гүбши даа. Шиниие хүргэжэ шадахые мэдэнэлди даа. Нэгэ юумэ болгожо үзыш даа, — гэжэ байжа гуйха аргадахань аргагүй.

Хубсаhа эсхэгшэ гурбан булантай шугамаа, мелээ барижа, дэлгээн хара бүд дээрээ иишэньшье, тиишэньшье зуража, тооложо эхилнэ. Тиигэжэ тиигэжэ: «Зай, нүхэд, туршаял даа. Зүгөөр танай зүгhөө гомдол байха ёhогүй бшуу даа»,—гэнэ.

— Тиигээ hаа айха юумэн байхагүй. Туршахам гээ хадаа хүргэхэл байха даа. Энэмнай мэдээжэ Василий ха ю даа,— гэжэ эхэнэрынь найдангяар хэлэжэрхибэ...

«Одон» ательедэ хубсаhа эсхэдэг В. А. Лошкаревой ажалай үдэрhүүд нимэрхүүгээр лэ үнгэрдэг юм. Тэрэнэй барижа хүдэлдэг нэгэ шугам дээрэ **«Алтан гарта Василий Александрович Лошкаревто захилшадhаа»** гэжэ тэмдэглэл уншанабди. Тэрэниие Н. Бабанов гэжэ уран гартан дурасхаал болгон хэhэн байна. «Одон» ательедэ 23-дахи жэлээ эсхэгшээр хүдэлжэ байhан Василий Александрович олоной дунда үнинэй мэдээжэ, хүндэтэй хүн болонхой юм.

Хайшан гээд тэрэнэй хубсаhа эсхэгшэ болоhониинь бага балшар наhанhаань, «эрхые hуранхаар, бэрхые hура» гэжэ хэлэдэг эхэhээнь эхитэй ааб даа.

...1951 ондо армиhаа табигдахадаа, хургандаа дүйтэй гэжэ дайшалхы нүхэдэйнгөө дунда алдаршаhан Василий Лошкарев Москвада тусхай hургуули гаржа, эрэшүүлэй хубсаhа эсхэдэг мэргэжэлтэ болоhон байна.

Улаан-Үдэдэ «Одон» ательегэй эмхидхэгдэhэн сагhаа хойшо энэ нүхэрнай эндэл хүдэлнэ. Костюм, үмдэн, пальто — бүгэдэ эндэ оёгдодог. Харин эсхэгшэнь Василий Александрович Лошкарев.

«Бурятшвейбыт» нэгэдэлэй партийна организациин секретарь К. А. Чазоватай хөөрэлдэхэдэмнай, коммунист Лошкаревые ехэтэ магтан:

— Нэгэдэлдэмнай ехэнхичь эхэнэрнүүд хүдэлдэг ха юм даа. Коммунист Василий Александровичай юумэhээ тунхарижа, үг-маг гэжэ байхые дуулаагүй хүм. Энэмнай ехэ уридша, түрүү үзэл бодолтой хүн, эрхим мэргэжэлтэ гээшэ. Бухы наhаараа үйлэдбэриин түрүүшүүлэй тоодо ябана. Арадай хиналтын бүлэгтэ мүнөө эдэбхитэйгээр хүдэлнэ. Өөрынгөө мэргэжэлдэ олон залуушуулые hургаhан байха. Иимэнүүд хүнүүд тухай газетэдэ бэшэхэл хэрэгтэй гээшэ даа,— гэбэ.

Дайнай ветеран, коммунист Василий Александрович Лошкарёвой үйлэдбэриин түрүүшүүлэй зэргэдэ жагсан, оронойнай түсэбтэ табан жэлнүүдэй даабаринуудые дүүргэлгэдэ горитой хубитаяа оруулхань лабтай.

В. ТОКТОХОЕВА.

Зинаида Нимацыреновна Бадмаева хорёод жэлдэ Мухар-Шэбэрэй районой Хушуун-Үзүүрэй дунда hургуулида ород хэлэ ба литературын багшаар хүдэлнэ. Тэрэ мүнөө 9-дэхи классые хүтэлбэридэг юм. hургуулиин профсоюзна комитедэй түрүүлэгшээр hунгагдаатай. Зинаида Нимацыреновна нийтын ажалда эдэбхитэйгээр хабаададаг хүн, эрхим хүмүүжүүлэгшэ гэжэ hургуули дотороо суурхаатай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: дүршэлтэй багша Зинаида Нимацыреновна Бадмаева өөрынгөө классай hурагшадай дунда.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Гренада: американ «демократиин» жэшээ

Гренадын арад өөhэдынгөө ерээдүйе өөhэдөө шиидхэхэ эрхэтэй гэhэн шиидхэбэри хүнэй эрхэнүүдэй талаар ООН-ой комисси энэ гүрэндэ арадай революциин илаhаар табадахи ойн урдахана абаhан юм. Энэнь миин тудалдаhан ушар бэшэ, харин онсо анхархаар: энэ гүрэнэй дотоодын хэрэгтэ хамаархалсажа болохогүй, тэрэнэй бэеэ даанги байдалые, эрхэ сүлөөе ба газарайнь бүрин байлгые нарннаар сахиха гэжэ комисси яахадаа hануулха баатай болооб гэхэдэ, Гренадын революционно хүдэлөөн, американ зэбсэгтэ булимтаралгаар гэнтэ таhалдуулагдаhан байгаа бшуу. Энэ шиидхэбэри хадаа тус ольтирогые газаа талаhаа булимтаран эзэлэлгые болюулха, өөhэдынгөө хуби заяае гренада арадта эрхэ сүлөөтэйгөөр шиидхэхэ арга олгохо гэhэн эрид шанга эрилтэ болоно гэжэ комиссиин гэшүүд үгэ хэлэхэдээ тон зүб тэмдэглэhэн байна.

1983 оной октябриин 23-да болоhон шуhата ушарал империализмын гэмтэ ехэ ябадалнуудай ээлжээтэ хубинь болоно. Революционно Гренада Вашингтоной сэдьхэлдэ таараагүй, өөрынгөө политикаар тэрээндэ зүрилдөө, американ монополинуудай болон нютагай баяшуулай аша туhада бэшэ, харин арад ниитынгээ тала харалсаhан политика баримталха зүрхэтэй байгаа ха юм. Тиигэжэ тэдэнэр карибска бусад гүрэнүүдтэ «муу жэшээ» харуулжа болохо гэжэ hэжэглээ. Харин тэдэнэртэ атаархахаар юумэн үзэгдөө: Гренадада арадай засагай эрхилхэ үедэ хүдэлмэригүйдэлгэ 2,5 дахинаар хороогдоо, ажаhуудалай хэмжээн дунда зэргээр долоон процентээр дээшэлээ, бүхыдөө абтаhан национальна продукт 13,6 процентээр ургаа, ном бэшэг мэдэхэгүй ушарые усадхалгада хүн зониие медицинскэ талаар хангалгада нилээд амжалтанууд түйлагдаа.

Гренадые хэhээн даралга хүлеэгдээгүй юумэн бэшэ. Бүри 1979 оной мартын 14-дэ гэхэ гү, али революциин болоhоной хойто үдэрынь «энэ ушарал ехэ hанаа зоборитой» гэжэ Вашингтон тусгаар мэдүүлээд, энэ гүрэндэ харша политика тэрэ дороо ябуулжа захалаа hэн. Олон тоото аашануудайнь эгээн дээдэ таланъ зэбсэгтэ доболгo болоо. Энэнь Гренадын хүтэлбэридэ зүрилдөөнэй ба арсалдаанай болохо үедэ хулгайшан ёhoop хэгдэhэн байна.

Булимтарагша өөрынгөө hүйдхэлтэ ябадалые сагааруулхын тула дэлхэйн олониитэ руу хэлхы ехэ худал, хуурмаг мэдээсэлнүүдые тараагаа ааб даа. Теэд тэрэнь хэниешье мэхэлээгүй. ООН-ой Генеральна Ассамблей 108 дуугаар тусхай шиидхэбэри абахадаа, Гренада руу американ булимтаран оролгые буруушааhан, тэрэнэй газар дээрэhээ хариин сэрэгүүдые энэ дороо гаргаха гэhэн юм. Гренадада байhан американецуудта «аюул» тохёолдуулна, энэ бишыхан олтирог (344 дүрбэлжэн километр газартай, 115 мянган хүн зонтой) «США-гай аюулгүй байдалда хоро хүргэнэ» гэhэн Вашингтоной шалтаг ямаршье үндэhэ баримтагүй гэжэ буруушаагдаа hэн. США иимэ юумэ хэхэдээ Гренадада «гурим ёhо ба демократи» hэргээхэ гэhэн хүсэлтэй байгаа гэhэн Сагаан байшангай мэдүүлгэ мүн лэ үндэhэ баримтагүй гэжэ сэгнэгдэhэн байгаа.

Булимтаран ороhон сагhаань хойшо үнгэрhэн табан hарын туршада американецуудай асарhан «гурим ёhо» гээшэ алуурашалгын ба хүсэрхэлгын гурим мүн гэжэ гэршэлhэн баримтанууд үсөөн бэшэ. Гэдэнэр Гренадада США-гай сэрэгэй стратегическэ түсэб баримталхые баадхаха ба тэрэниие американ монополинуудай байра болгохо гэhэн нюуса далдагүй зорилгоёо бэелүүлнэ.

Мүнөөдэрэй Гренада юун болоод байнаб? «США-гай булимтаран ороhон түүхэ дүүрэдүй, — гээд Гренадын арадтай hаналаа нэгэдэлгын комитедэй Нью-Йоркдо толилhон бюллетень дотор тэмдэглэгдэнэ. — Американ сэрэгүүд урдынхидаал адли энэ олтирогые эзэмдэжэ байна. Тэдэнэр захаhаань нэгжүүлхэнэ, хүнүүдые тушаана, тэдэнэрhээ асуулта абана». Иимэлдээ Холбоото Штадуудай жаданууд дээрэ асарагдаhан «демократиин» хүгжэлтэ, тэрэниие бэелүүлжэ захалhанhаань хойшо хэдэн мянган эгээлэй хүнүүд алуулаа, булимтарагшадта заахашье эсэргүүсэгшэдые бэеэ худалдаhан засагаархидай баталамжаар түрмэдэ хаана, зобоохо клеткэнүүд руу хаяна.

Түрүүшээр Гренадада hунгалта хэхэ тухай Сагаан байшан ехэ шууяа гаргаа. Тэрэ, яажашье hаа, түргэнөөр «hунгалта» хэхэ гэжэ үнэнхөөр хүсэhэн байна. Тиигэжэ мэдэл дороо байhан засагые хуулита шэнгеэр харуулха гэhэн аад, hунгуулиин үедэ тэрэнэй табилалнууд буруушаагдаха гэжэ айшоо. Тактикань хубилгагдаа: олтирог дээрэхи баруунай партинууд, хархис хүсэнүүд бүлэглэжэ, патриотическа үзэл бодолые усадхаха гэжэ оролдоно. Булимтарагшад хэндэ түшэглэнэб гэхэдэ, арад зоноор буруушаагдаhан, США-да хороогдоhон үзэл муутай директор Э. Гейри гэгшые орондонь яаралтайгаар бусааhан байна.

«hунгалтада» бэлдэхэ хүдэлмэриин дэлгэржэ байха үедэ американ үмсын капитал, Вашингтоной политическэ стратегүүд, Пентагон сагаа миин алданагүй. Энэ олтирогто хэдэн бүлэг американ бизнесменүүд ерэжэ, «капитал шэнэ гээлгые үргэдхэхэ арга боломжонуудые шэнжэлээ». Президент Р. Рейганэй Гренадые тэрэнэй «Карибска үүсхэлые» — шэнэ дэлгүүрнүүдые үмсын капиталай эзэмдэлгые гүрэнэй талаhаа дэмжэхэ оньные — дэлгэрүүлхэ гүрэнүүдэй тоодо оруулаа. Карибска далай дээрэ Гренадые өөрынгөө сэрэгэй тулгуури болгохын тула Вашигтон 40 миллион доллар яаралтайгаар үгэhэн байна. Энэ мүнгэнэй хахадынь тооной Пойнт-Селайнзедэхи аэродромые барижа дүүргэхэ ба үргэдхэхэ хэрэгтэ зорюулаа, тиигэжэ тэндэ мүнөө сагай сэрэгэй-транспортна болон дайшалхы самолёдуудые буулгаха арга олгохо хүсэлтэй. Энэнь США-гай Гренадада харшаар дэмээрэлгэ үүсхэhэн тэдэнэрэй булимтаран оролгын гол шалтагаан болоhон аэродром шуу.

Баримтанууд иимэл даа. Тэрээндэ тайлбари хэрэггүй.

Ю. РОМАНЦОВ.
(ТАСС).

ТАСС — АПН
ХИЛЫН СААНАhАА

…Р ТУШАА АЮУЛГҮЙН СОВЕДЭЙ ТОГТООЛ

…тэлбэрилэгшэдэй сепаратис ябуулгануудые үүдхэhэн пэрэhээ Кипрэй правительствын гүйлтаар Совет зарлагдаhан байгаа.

«Хойто Кипрэй түүрэг республикын» ба Турциин хоорондо элшэн сайдуудые эльгээлсэhэнтэйнь дашарамдуулан, hанаагаа зобожо байhанаа олонхиин дуугаар батагдан абтаhан тогтоол дотор мэдүүлнэ. Эдэ бүгэдэ аралые хубаарилгые батадхаха талаар шэглүүлэгдэhэн үйлэ хэрэг болоно. Эдэ ябуулганууд хуули буса байна гэжэ Совет соносхохо зууpaa, үнгэрhэн жэлэй ноябрь hарада байгуулагдаhан «Хойто Кипрэй түүрэг республикые» мэдэрхэгүйень бүхы гүрэнүүдые уряалба. ООН-ой Уставай гол ёhонуудтай таарaлдуулан, Кипрэй асуудалые гуримшуулан шиидхэхэ зорилготойгоор Аюулгүйн Совет ООН-ой Генеральна секретарь Х. Перес де Куэльяртэ хандаба.

…ЕТСКЭ СОЮЗАЙ ҮДЭРНҮҮД

БЕРЛИН. …мүргэлэй эмхинүүдэй түлөөлэгшэд. фашизмда эсэргүү тэмсэлэй хүдэлөөнэй ветерануд, Баруун Берлинэй соёлой ба искусствын ажал ябуулагшад, мүн эндэ ерэhэн РСФСР-эй делегациин гэшүүд баярай суглаанда хабаадаhан байна.

Баярай суглаанай hүүлээр Омскын гүрэнэй арадай хоор суглааргшадта концерт - наада табиба.

Советскэ Союзай үдэрнүүдэй программа элдэб янзын, үргэн ехэ байгаа. Ород болон совет уран зурагшадай зохёолнуудтай городой олониитэ танилсаха юм. «Сибирь зурагуудта», «Ленинградай Ородой музейн зурагууд» гэhэн выставкэнүүд дээрэ тэдэнэй зохёол бүтээлнүүд үргэнөөр табигдаахай. Гадна России Федерациин үндэhэ яhатанай түлөөлэгшэдэй зохёол бүтээлнүүд эндэ харуулагдаха.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Израилиин солдадууд Иерусалимай үйлсэдэ.

Камера пресс—ТАСС-ай фото.

ЭБ НАЙРАМДАЛЫЕ САХИН ХАМГААЛХА

Варшавска Договорой эмхиин байгуулагдаhаар 29 жэлэй ойе социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай хэблэл үргэнөөр тэмдэглэнэ.

СОФИ. Эб найрамдалые сахин хамгаалхын түлөө, ядерна дайнай аюулые сарахын түлөө, империализмын хархис бүлэгөөрхидэй социализмда эсэргүү «хэрээhэтэ доболго» эмхидхэхэ гэhэн hэдэлгэнүүдыень зайсуулхын түлөө тэмсэлдэ Варшавска Договорой эмхи элитэ ехэ үүргэ дүүргэнэ гэжэ «Работническо дело» газетэ бэшэнэ. США болон НАТО-гай гэмээр улам түгшүүрилтэй боложо байhан уласхоорондын байдалда Варшавска Договорой гэшүүн-гүрэнүүдтэ өөhэдыгөө хамгаалхаhаа, Нэгэдэмэл Зэбсэгтэ Хүсэнүүдые хүгжөөхэ ба нарижуулан hайжаруулхаhаа ондоо зам байхагүй.

Гэхэтэй хамта социалис хани нэгэдэлтэ оронууд бүү зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хороохо, зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хурнаха талаар шэглүүлэгдэhэн бүтэмжэтэй hайн дурадхалнуудые оруулжа, эб найрамдалта гадаадын политика бэелүүлнэ. Тэрэнэй дурадхалнууд дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангаха тухай, гүрэнүүдэй хоорондо этигэл найдал тогтоохо тухай үнэн зүрхэнэй анхарал оролдолгоор нэбтэрэнхэй байна.

БУДАПЕШТ. Байгуулагдаhанhаа хойшо Варшавска Договорой эмхи Европо түбидэ эб найрамдал ба аюулгүй байдал бэхижүүлхэ талаар шэглүүлэгдэhэн политика залан сэхээр бэелүүлнэ гэжэ «Непсабадшаг» газетэ тэмдэглэнэ. Мүнөө үедэ уласхоорондын байдалай орёо түгшүүрилтэй байхада, социалис хани нэгэдэлтэ оронууд дэлхэй дээрэхи байдалые гуримшуулхын тула, үнэхоорооше адли тэгшэ эрхын, аюулгүй байдалай үндэhэ hуури дээрэ сэрэгэй хүсэ нэгэ нэгэндээ эсэргүүгээр хэрэглэхэгүй тухай, эб найрамдал хангаха тухай НАТО-гай гэшүүн-оронуудтай договор баталхын тула шухала зам бэдэрнэ.

ВАРШАВА. Ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха гээшэ Варшавска Договорой гэшүүн-гүрэнүүдэй гол анхарал оролдолго болоно гэжэ «Трибуна люду» газетэ бэшэнэ. Гэхэтэй хамта социалис гүрэнүүд өөhэдыгөө аюулгүй байдалые, хилэнүүдэйнгээ ойроо хүртэшэгүй байлгые лаб хангаха зэбсэг хэрэгсэлнүүдтэй юм. Социалис гүрэнүүдэй коалиционно хамгаалхы байгуулалта социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай арадуудай хоорондохи хани барисаае, зэбсэгэй талаар аха нүхэсэлые бэхижүүлгэдэ айхабтар ехэ үүргэ дүүргэдэг юм.

ПРАГА. Социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай өөhэдыгөө хамгаалха эмхи — Варшавска Договор уласхоорондын харилсаанай түүхэдэ үзэгдөө дуулдаагүй шэнэ түхэлэй сэрэгэй-политическэ эмхи болоно гэжэ ЧССР-эй национальна оборонын министрэй нэгэдэхи орлогшо, генерал-полковник К. Русовай «Руде право» газетэдэ толилуулhан статья дотор хэлэгдэнэ. Тэрэ социалис хани нэгэдэлтэ гүрэнүүдэй аюулгүй байдалые, эб найрамдал ба ниитын хүгжэлтэ дэбжэлтые лаб хангаха түүхэтэ үүргэтэй байна. Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүд бултанайнгаа аюулгүй байдалые адли тэгшээр хангахые оролдоно. Өөhэдынгөө хамгаалха хүсэеэ бэхижүүлхэ гэhэн тэдэнэй хэмжээнүүд США болон НАТО-гай талаар тэдэнэй союзнигуудай зэрхэг түримхэй политикаhaa уламжалан, улам шахардуу шанга боложо байhан дэлхэй дээрэхи байдалые hайжаруулха, номгоруулха гэhэн халуун эрмэлзэлhээ үндэhэтэй.

КОСМОНАВТНУУДТА АЛТАН МЕДАЛЬНУУД БАРЮУЛАГДАБА

ДЕЛИ. Совет-индиин замбуулинай ниидэлгэдэ хабаадаhан Ю. В. Малышевта, Г. М. Стрекаловта, Ракеш Шармада Индиин аэроклубай алтан медальнууд барюулагдаба. Политическэ ба ниитын элитэ мэдээжэ ажал ябуулагшад, Индиин агаарай-сэрэгэй хүсэнүүдэй командованиин түлөөлэгшэд, соёлой ажал ябуулагшад эндэ болоhон шагнал барюулалгын баяр ёhололдо хабаадалсаа. Аэронавтика болон космонавтикые хүгжөөлгэдэ элитэ ехэ габьяатай байhанайнь түлөө Индиин аэроклубай алтан медаль барюулагдадаг юм.

Ю. В. Малышев, Г. М. Стрекалов, Р. Шарма гэгшэдэй гаргаhан эрэлхэг зориг, шэн габьяа Индиин залуу үетэндэ зоригжуулхы гэршэ жэшээ болохо байна гэжэ аэроклубай президент, Индиин национальна конгресс гэдэг хүтэлбэрилхы партиин Бүхэиндиин комитедэй генеральна секретарь, парламентын гэшүүн Раджив Ганди мэдүүлээ. Хамтын ниидэлгэ хоёр ороной хоорондохи заншалта хани барисаае, али алиндань ашатай туhатай олон янзын харилсаа холбооое шэнэ шатада гаргаа, хоёр талын эрдэм-техникын холбооое саашадань гүнзэгырүүлхын тула үргэн ехэ хараа түсэбүүдые нээгээ.

Халан абаха экипажай гэшүүд А. Н. Березовойдо, Г. М. Гречкэдэ, Равиш Мальхотродо, мүн космонавтнуудые hурган бэлдэлгые хүтэлбэрилэгшэ В. А. Шаталовта аэроклубай хүндэтэ гэшүүдэй дипломуудые Р. Ганди барюулба. Совет болон Индиин космонавтнуудай хүндэлэлдэ Индиин агаарай-сэрэгэй хүсэнүүдэй командованиин майн 14-дэ уулзалга эмхидхэбэ.

ҮЕ САГАА МАГТАН ДУУЛАГША

БУРЯАДАЙ АССР-эй арадай уран зурааша, РСФСР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша Цыренжап Сампилович Сампиловай олон тоото бүтээлнүүд тэрэнэй нэрэмжэтэ республикын уран зурагай музейн выставкын залнууд соо дэлгэгдэжэ, олоной анхаралда табигдаба.

Буряад ороной мэргэжэлтэ уран зурагай үндэһэ һуури табигша Ц. С. Сампиловай түрэһөөр 90 жэлэй ойдо зорюулагдаһан тус выставкын нээлтэ дээрэ республикын Уран зураашадай холбооной түрүүлэгшэ нүхэр Д-Н. Дугаров оролто үгэ хэлэжэ, искусство шэнжэлдэг эрдэмэй кандидат И. Соктоева уран зураашын зохёохы ажабайдалай зам тухай суглараашадта тобшо тэдыгээр хөөрэжэ үгөө. Удаань КПСС-эй обкомой секретарь нүхэр А. А. Бадиев Ц. С. Сампиловтай зохёохы ажал хэрэгээрээ удаан сагта ханилжа ябаһан манай республикын хуушанай уран зурааша А. А. Окладниковтай хамта улаан лентэ хайшалжа, суглараашадые залнууд руу уриба.

...Цыренжап Сампилович Сампилов анхан Догно-Ярууна нютагта үгытэй ангууша Очир гэжэ айлай үнэр бүлэдэ түрэһэн байгаа. Ядуу һуудал байдалтай һэн тула гэртэхиниинь одхон хүбүүгээ хүршэ Сампил Олзоевойдо хүмүүжүүлэгдэхээр үгэһэн юм. Теэд тэрэ айлыншье нютагай баянай зарса байһан хойноо, Цыренжап найма наһатайһаа хони, мал адуулжа захалһан байдаг.

ЭДИР БАГАҺАА нэлэнхы үргэн тала нютагайнгаа энгэрээр үглөөнһөө үдэшэ болотор малай хойноһоо захадажа ябахадаа, оршон байгаалиин гоё һайханиие, адууһа малай аяг зангые өөгшөөһэн өөрэ нюдөөр адаглажа, тала бэлшээриин мартагдашагүй үзэгдэлнүүдые хадуужа абадаг байгаа. Бэлшээридэ бүхэли үдэр ябахадаа, багахан, гар үзүүрэй хутага абажа, модоор мориной, малай толгой, дүрсэнүүдые бүхэли дээрэнь һиилэн урлажа урмашадаг. эдэ бүгэдэнь ерээдүйн уран зураашын ехэ зохёохы замайнь эхин байгаа гээшэ.

Уһан, тоһон шэрэнүүдээр зурагдаһан Ц. С. Сампиловай бүтээлнүүдэй эхэнхи хубинь түрэл Яруунынгаа талын темэдэ зорюулагданхай. Үшөө 1927 ондо тэрэнэй зураһан «Талын дуран» гэжэ үргэн энтэй бүтээл совет реалис уран зурагай искусствын алтан жасада оронхой. Догнын гү даа, үгышье һаа. Булган талын дундуур зурыһан хаогыгаар саадахи сэнхир хада гүбээнүүдэй үнгэтэй тэрлигүүдые үмдэһэн, залаатай малгайтай хоёр залуу хүнэй хазаар моридоо жэбэрлүүлэн ерэжэ ябаһаар харуулагдаһан энэ зурагые хаража һайшаагаа, гоёшоогоогүй хүн Буряад орондо байха аабы даа... Зэргэшэжэ ябаһан залуу хүн ипдамхан басаганда нэнгэн һагад юушьеб инаглан хэлэбэ хэбэртэй — басаганай шарайда бага зэргын эшэһэн тэмдэг үзэгдэбэшье, доторойнь гэрэлтэ баярые тэрэнэй дүлэахан миһэрэл манда мэшэеэн гэршэлнэ. Энэ зураг тэнюун ажабайдалай, залуу наһанай бахархалта баяр жаргалаар дүүрэһэн удхатай.

Тэрлигэйнгээ хормойе шуужархёод, хони, ямаадайнгаа бэлшэжэ байхые адаглажа, хүл нюсэгөөр зогсоһон «Адуулгашаниие» харахадаа, уран зураашын эдир наһанайнь үеые үзэһэн мэдэрэлдэ абтанабди.

Улаан-Үдэдэ анха түрүүшынхеэ, 1934 ондо, нүүдэл зоопаркын ерэхэдэ, хаража, халуун ороной амитадые шадамараар зураһыень выставкэдэ ерэгшэд һонирхон хараба. Гадна уһан шэрээр зураһан «Хори буряадай хурим» тухай бүлэг зурагууд мүнөө сагай зондо түүхын шэдитэ сонхоор тэрэ үеын хурим түрын ёһо гуримуудые хаража байһандал һонирхогдобо.

1925 ондо Цыренжап Сампилович Монголой Арадай Республикын засагай уряалаар Улаан-Баатар ошожо, хоёр жэл соо эдэбхи хэшээл ехэтэйгээр уран зурагаа эрхилһэн байна. Тэндэ байхадаа ородой мэдээжэ уран зурааша Н. Рерихтэй уулзаһаниинь, зүбшэл заабари абаһаниинь мартагдашагүй байгаа. Монгол оронһоо бусаха дээрэнь Ц. С. Сампиловай хоёр жэлэй бүтээлнүүдэй выставкэ эмхидхэгдэжэ, тэндэ табигдаһан олонхи зурагуудынь Улаан-Баатар хотын гүрэнэй музей худалдажа абаһан юм.

УРАН ЗУРААША 1928 ондо Москвагай уран һайханай-техническэ дээдэ һургуулиин гурбадахи курсда абтажа амжалтатайгаар дүүргээд, Улаан-Үдэеэ бусажа, орон нютагайнгаа байгаалиие, үе сагаа магтан дууулаһан бүтээлнүүдые олоор гаргаба. Тэдэнэйнь дундаһаа «Ургашан», «Һонюушархүү бүхэнүүд», «Суглаанда», «Ленинскэ десятина», «Ликбез», «Бараан үдэр», «Үбэл», «Намар», «Лектор хээрын станда», «1920 ондо партизануудай Дээдэ-Үдэ оролго» болон бусадшье зурагууд суурхаһан байдаг.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай эхинһээ Ц. С. Сампилов Буряадай Уран зураашадай эмхиие хүтэлбэрилжэ захалаа һэн. Улаан Армиин сэрэгшэдтэ буряад арадай бэлдэпэн бэлэгүүдые фронт абаашаһан делегациин бүридэлдэ ороһон уран зурааша дайнай темэдэшье хэдэ хэдэн ехэ захатануудые бүтээһэн байна.

Коммунист, СССР-эй Верховно Соведэй депутат Ц. С. Сампилов буряад үндэһэн соёлойнгоо хүгжэлтэдэ аша габьяатай байһанайнгаа түлөө засаг түрын дээдын шагнал — Ленинэй ордендо, мүн үндэр нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэһэн байгаа. Тэрэнэй зурагууд Ленинград хотын ородой музейдэ, Москвадахи, Зүүн зүгэй арадуудай искусствын, мүн Яхадай, Эрхүүгэй музейнүүдтэ хадагалагдажа, харуулагдажа байдаг.

Выставкын нээгдэһэнэй удаа уран зурагай музейн конференц-зал соо харагшадай конференци болоһон байна. Тэрээн дээрэ музейн совет үеын искусствын таһагые даагша нүхэр Л. М. Вишнякова уран зураашын зохёохы ажабайдалай намтар хөөрэжэ үгөө. Уран зурааша тухай һонирхолтой дурдалгануудые Буряадай АССР-эй арадай уран зурааша А. Рудь, түүхын эрдэмэй доктор, профессор П. Т. Хаптаев, Буряад драмын академическэ театрай директор Ц. А. Бальбаров, уран зураашын хүбүүн, хүдөө ажахын эрдэмэй кандидат Б. Ц. Сампилов гэгшэд суглараашадта үгэ хэлэбэ.

Совет олон үндэһэ яһатанай уран зурагай искусствын хүгжэлтэдэ ехэ хубитаяа оруулһан Ц. С. Сампиловай олон жанрай бүтээлнүүдэй выставкые уран һайханда дуратай шуулай хужарлан харахань лабтай.

Б. ЖАНЧИПОВ,
манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ц. С. Сампиловай выставкын залнуудай нэгэндэ.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

hАНАЛЫНЬ ГЭРШЭЛ

Америкын Холбоото Штадуудай мүнөөнэй захиргаан олимпийскэ хартида харюусалгагүйгөөр хандажа, олимпийскэ хүдэлөөнэй үг зорилгонуудые бүдүүлигээр хазагайруулжа байнхай. Тиихэ зуураа Советскэ Союзда, социалис оронуудта харша ябадалаа үргэдхэнэ. Ушар иимэһээ Лос-Анджелеста үнгэргэгдэхэ XXIII Олимпиадын наадануудта совет спортсменүүд хабаадажа шадахагүй гэжэ СССР-эй НОК мэдүүлхэ баатай болоо гээшэ.

Би 1952 ондо Хельсинки хотодо болоһон XV Олимпиадада хабаадаһан золтойб. Энэ ехэ нааданда СССР-эй спортсменүүд эгээл түрүүшынхиеэ ошоһон юм. Тэрэ Олимпиада спортсменүүдэй үгээ ойлголсолгын, хани барисаанай оршон байдалда үнгэрөө һэн гэжэ тэмдэглэхэ байнаб. Би энэ нааданда «гүйжэ ябаһан хандагай» буудалгаар мүрысөө һэм. Мүрысөөндэ 8 команда, гэрэ тоодо Амери... шэд хабаадаһан байна... команда эрхимлэһэн юм... бүхы спортсменүүд нүхэ... байдалда харилсадаг байгаа.

Юрэдөө США-гай зохё... эгээл түрүүшын уулзалга... лоо һэн. Эсэгэ ороноо хамг... ехэ дайнай үе... Манай сэ... риин Мор хото шадар бай... хэдэл бидэнэр 15 хүнһөө бү... рикан сэрэгшэдтэй уулза... Бэе бэеынгээ хэлэ мэдэхэгүй... дэнэр гараараа зангажа б... ойлголсожо, нүхэсөөд тэ... Тэрэ үедэ бидэнэр нэгэл һ... шистнүүдые бута сохихо зо... бшуубди.

Эгээл һүүлшымни уулзалг... Москвада болоһон юм. Эн... түрүү һуури эзэлхын түлөө... рысөөн үнгэргэгдөө һэн. М... США-гай мэргэн буудагшад... шадабарияа ана-мана түрш... үрэ дүнгүүдые түйлаһан б... бидэнэр хани халуунаар хах... Америкын спортсменүүд зо... той үнэн сэхэ, ёһотойл нүхэ...

Һүүлэй үедэ, илангаяа Ре... гаанай засаг бараад байхада... нэймнай хоорондохи харил... Америкын засагаархид бар... ядерна буу зэбсэгүүдые олз... һоо гадна, Ливан, Гренада... гүрэнүүд тушаа эзэрхэг т... нуудые гаргана. Энээнииен... бодолтой хүн бүхэн эрид б...

Эртэ урдын Грецидэ Ол... нуудые үнгэргэхынгөө урда т... ябадалнуудые нэгэ жэлээр... гаа гэжэ мэдээжэ. Харин «... баян гүрэн» гэжэ бэеэ тоол... захиргаан ядерна буугаар н...

Иимэ эрхэ байдалда ман... нүүдэй Олимпиадада хабаад... байһаниинь элитэ. Мини... СССР-эй Национальна Олим... тедэй пленарна заседани д... даһан Мэдүүлгэ бүхы совет... дэй һанал бодолые гэршэлн...

П. Н...

СССР-эй спортын хүнд...

СПОРТ

ЕХЭ МҮРЫСӨӨН... ХАБААДАХА

Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө 40-дэхи мүрысөөн мүнөөдэр Красноярск хотын Спортын ордон соо нээгдэхэнь. Оронойманай бүхы шахуу союзна республикануудай хоёр зуугаад барилдаашад энэ ехэ нааданда хабаадаха.

Арба гаран барилдаашад, тэрэ тоодо «Буревестнигһээ» спортын мастернууд Валерий Балдуев Сергей Замбалов, Юрий Матхонов, «Динамаһаа» спортын мастернууд Буянто Дашибальжиров, Владимир Актинов, Владимир Шестаков. Николай Иванов, «Трудовые резервы» бүлгэмһөө спортын мастернууд Гэрэл Цыдымеев, Сергей Пашинский, ЛВРЗ-гэй спортклубһаа спортын мастер Цыдэнжаб Гулгенов, Совет Армиһаа уласхоорондын классай спортын мастер Борис Будаев, спортын мастернууд Сергей Галсанов, Анатолий Лезнов, Илья Гармаев болон бусад манай республикын нэрэ хүндые хамгаалха юм.

«Буревестник» бүлгэмэй Түбэй соведэй суглуулагдамал команда Зүүн Сибириин технологическа институдай спортзал соо һорилго бэлэдхэл хэһэн байгаа. Тус бүлгэмэй Түбэй соведэй... нер А. П. Б... ва) иигэжэ хэл...

— Манай... яһала һайнаар... лэдхэл хээ. Т... гическа инсти... бэрилэгшэд, ф... мүүжүүлгын... эрхэ байдал б... на. Физическ... гын кафед... РСФСР-эй г... Г. Б. Баймее... сад тренерну... доро барилдаа... хэбэ. Манай... луушуулай д... оной оронойн... ил Кошкин... ряадай спорт... Валерий Бал... Замбалов, Ю... болон бусад... гөө шэгнүүр... һуури эзэлхэ...

Уласхоорондын... спортын мастер... ев 74 килограм... тэ барилдаха... тэрэ һайн һо... тэй. Тиимэһээ... эзэлхэ аабза г...

Яаба хэзбэш... сөөндэ хабаад... най залуу... ехэ һургаалта...

Б-М. Ж...

ЭРХИМҮҮДЭЭ ТОДОРУУЛАА

Волейболоор «Урожай» бүлгэмэй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Селенгинск поселогто гурбан үдэрэй туршада болоһон мүрысөөндэ республикын районуудай эрэшүүлэй, эхэнэрнүүдэй команданууд хабаадалсаа юм.

Эрэшүүлэй дундаһаа Захааминай районой суглуулагдамал команда эрхимлэжэ гараа. Кабанскын, Загарайн, Прибайкалиин районуудай команданууд удаадахи һууринуудые эзэлбэ.

Буряадай хүдөө ажахын институдай эхэнэрнүүдэй командын бүхы уулзалгануудаа эрхим бэрхээр үнгэргэжэ, чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэһэниинь һайшаалтай. Удаадахи хоёр һуурийе Загарайн, Зэдын районуудай командануд эзэлһэн байба.

Мүрысөөндэ эрхимлэһэн спортсменүүдһээ «Урожай» бүлгэмэй суглуулагдамал команда бүридхэгдөө.

А. АЛИЗАДЕ.

«СПОРТЛОТОНУУДАЙ» ТИРАЖ

«Спортлотонуудай» майн 12-то үнгэргэгдэһэн 19-дэхи тираж.

«49-һөө 6-ень таааха», 9 — велоспорт-шоссе. 30 — хүндэ атлетикэ, 33 — футбол, 42 — уһан дээрэ сананаар урилдалгын спорт, 44 — мотоспорт, 49 — даам.

«36-һаа 5-ень таааха», 5 — бүхэ барилдаан, 11 — волейбол, 17 — конькигаар урилдалгын спорт, 20 — далбагата спорт, 36 — авиаспорт.

(ТАСС).

«СПОРТЛОТОНУУДАЙ» ТИРАЖАЙ ДҮНГҮҮД

Спортлотонуудай майн 5-да үнгэргэгдэһэн 18-дахи тиражай дүнгүүдые Спортивна лотерейн главна управлени согсолбо.

«49-һөө 6-ень таааха спортлото». 426546 билет ороо. Зургаан номер хэншье таабагүй, табан номер (5 карточка) таагшад — 7073 түхэриг, дүрбэн номер (456 карточка) тааһан хүнүүд — 84 түхэриг, гурбан номер (10859 карточка) таагшад 5 түхэриг абаха байна.

«36-һаа 5-ень таааха спортлото»: 3313870 билет ороо Табан номер (11 карточка) тааһан хүнүүд — 10000 түхэриг, дүрбэн номер (2241 карточка) таагшад — 169 түхэриг, гурбан номер (84601 карточка) тааһан хүнүүд 6 түхэриг абаха.

«Спортлотонуудай» 18-дахи тиражай шүүбэринүүд майн 16-һаа июниин 16 болотор түлэгдэхэ.

(ТАСС).

ҺАЙН ДҮНГҮҮДЫЕ ТҮ...

«Правда» газетын шангуудта хүртэхын түлөө урилдаан Ессентуки хотодо боложо дүүрэбэ. Россин Федерациин область, хизаар, автономито республикануудай дунда манай республикын команда табадахи. Харин автономито республикануудай дундаһаа гурбадахи һуури эзэлжэ, байгша оной сентябрь һарада Москва хотодо болохо түгэсхэлэй урилдаанда хабаадаха эрхэлэ хүртэбэ. Түрүүшын хоёр һуурийе Чувашай болон Татарай АССР-эй командануд эзэлһэн байба.

Манай республикын суглуулагдамал командын нэрэһээ спортын мастерта кандидат Татьяна Гуринова, Загарайн районой Шэнэ-Бэрээнэй дунда һургуулиин һурагша Светлана Манзурева, Улаан-Үдын районой Тарбагатайн дунда һ... рагша Сергей... эхэнэрнүүдэй д... талья Соломи... энэ урилдаанд... юм.

Сочи хотодо... богта хүргэхын... даан болоо. Эн... хабаадаһан СС... тын мастер Г... ников 3000 м... минута 02 сек... талжа, гурбад... бэ. Татьяна Гу... талья Соломи... 3000 метрэй з... 9 минута 37 сек... та 39 секунда... эрхим дүн х... Наталья Соло... эй спортын м... дадай норматив...

«БЭДЭРЭЛГЭ»

Хориин 1-дэхи, Хасууртайн, Тээгдын дунда болон Ашангын, Амгалантын эхин һургуулинуудай, пионернүүдэй байшангуудай коллективүүд һуралсал-хүмүүжүүлгынгээ хүдэлмэридэ хизаар ороноо шэнжэлгые заатагүй хараалдаг юм. «Бэдэрэлгэ» гэһэн хизаар ороноо шэнжэлгын-аяншалгын кружок хүдэлдэг болонхой.

Хориин 1-дэхи дунда һургуулида классһаа гадуур хүдэлмэри эмхидхэгшэ Г. Ц. Цыреторовэй үүсхэлээр тусхай штаб байгуулагданхай. Бүридэлдэнь багшанар, һурагшад, аяншалгын отрядуудай командирнууд оролсодог. 5-дахи, 7-дохи, 10-дахи классуудай отрядууд илангаяа һонюуша, элдэб шэнэ юумэндэ эхи табигшад мүн. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадаһан Осоровой, Краснопеевэй, Цыбикдоржиевай нэрэ зүүжэ ябадаг гурбан пионерскэ отряд һуралсал, хэрэгүүдтээ амжалтатайнууд. Фронтһоо бусажа ерээдүй нютагайнгаа хүнүүд тухай, Советскэ Союзай Герой Д. Жанаев тухай фильм һургуулида үе-үе болоод лэ харуулагдажа байдаг. «Эрэлхэг зоригой хэшээл» гэһэн нэрэтэй энэ фильмдэ хэрэгтэй материалнуудые үхибүүд өөһэдөө суглуулаа юм. Д. Жанаевай алба хэһэн полкын командир — мүнөө Свердловскдо ажаһуудаг нүхэр Головачевтой һурагшад бэшэг бэшэлсэдэг. Дайнай ветерануудай үгэ хэлэхэ үедэ хөөрөөень миндаһан дээрэ олоор буулгажа абанхай, хадагалжа байдаг.

Хориин 1-дэхи дунда һургуулиин байгуулагдаһаар 175 жэлэй ой 1981 ондо гүйсөө һэн. Олон ондоо үедэ энэ һургуулиие түгэсхэһэн хүнүүд ороной булан бүхэнһөө суглараа. Дайнда хабаадагшад мүн лэ ерээ. 1941 ондо һургууляа дүүргээд, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда мордоһон, тэндэ ами наһаа алдаһан сэрэгшэдэй дурасхаалда Илалтын 40 жэлэй ойе угтуулан хүшөө бодхосхо, энэ хэрэгтэ мүнгэ зөөри суглуулха гэһэн сэнтэй шиидхэбэри абтаа бэлэй.

Хориин районой 60 жэлэй ойдо зорюулагдаһан һургуулиин хизаар ороноо шэнжэлгын конференциие угтуулан выставкэ эмхидхэгдээ һэн. Гэхэтэй хамта хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин түсэбтэ иимэ зорилгонууд табигдаа һэн гэбэл, Хориин дунда һургуулиин түүхын музей нээхэ, «Фронтовигууд, орденуудаа зүүгыт» гэһэн үдэшэ үнгэргэхэ. «Эдир биолог», «Эдир түүхэшэн», «Эдир гидролог» гэһэн кружогуудай тоосоое шагнаха, «Тыл — фронтдо» гэһэн темээр бэдэрэлгэ хэхэ гэхэ мэтые нэрлэмээр.

Хүүгэдые эгээл эхин классуудһаа түрэл нютагайнгаа түүхээр һонирхуулха шухала гэжэ Амгалантын эхин һургуулиин түлөөлэгшэд тоолодог. Багша Ц-Х. М. Мункуева энэ талаар дүршэл ехэтэй болонхой. Хизаар нютагай түүхэдэ, байгаалида, соёл гэгээрэлэй хүгжэлтэдэ хабаатай хөөрэлдөө тэрэ бэлдэдэг, ойлгосотойгоор хөөрэжэ үгэхые оролдодог. «Амгаланта нютаг үнгэрһэн үедэ ба мүнөө үедэ» гэһэн темэдэ багашуулай анхарал хандуулагдадаг. Арадай аман үгын зохёол, оньһон үгэнүүд, таабаринууд, шог ёгто үгүүлэлнүүд, дуунууд һурагшадай дэбтэрнүүд соо олоороо һуряа эзэлдэг юм.

«Аба, эжынэрнай» гэһэн альбом соо түрүү малшад, механизаторнууд тухай, «Георгиевский» совхозой хүдэлмэри тухай мэдэжэ абамаар. «Һуралсалдаа, хүдэлмэридөө адли тэгшэ», «Хүн ажалаар алдаршадаг» гэһэн стендүүд зохидоор хэгдэнхэй. Юрэдөө, Ц-Х. М. Мункуева ажахынгаа хүндэтэй, түрүү хүнүүдэй намтар тухай багашуулда үльгэр жэшээ болгон хөөрэдэг.

Ашангын эхин һургуулиие даагша Ц. Е. Ешеевагай хүтэлбэри доро хизаар ороноо шэнжэлгын хүдэлмэри эндэ 17 жэлэй туршада ябуулагдадаг. Байгаалиин оршом руу аяншалгануудта үхибүүд гараха ехэл дуратайнууд. Ой модон руу, тала нугааршье аяншалхаа ошоходоо, тэдэнэр заатагүй ашагта малтамалнуудые, ургамал ногоо, элдэб янзын хорхой шумуул асаржа, хизаар оронойнгоо музейе баяжуулһан байдаг. Музей хэдэн хэһэгһээ бүридэдэг. Нэгэдэхидэнь Ашангын талые харуулһан карта үлгэгдэнхэй. Дүтын хада, ой модо, тала нуга, жалга — эдэ бүгэдэ байдал дүрэ зураг дээрэ буулгагданхай. Эндэхи сагай уларил тухай мэдэсэтэй болохо гээ һаа, һүүлэй 10 жэлэй туршада саг үргэлжэ тэмдэглэгдэжэ байһан таблица абаһаар обеёорхот. Музейн хоёрдохи хэһэг «һуурин шадарайманай ургамал» гэжэ нэрлэгдэнхэй. Тала нугын сэсэгүүд, бог үбһэн, эм домто, хорото ургамалнууд, һөөгүүд, модод хуу ами амяараа харуулагданхай. «Шэмэглэлэй ургамал», «Һархяаг, үлир жэмэс», «Овощ», «Байгаали хамгаалга» гэһэн темэнүүдээр үнгэтэ зурагуудые һайхашаамаар. Гадна «Жэлэй дүрбэн саг», «Уран зураашад байгаали тухай», «Үхибүүд байгаалиие зурана» гэһэн альбомууд бэлдэгдэнхэй. «Ой модон почтово марканууд соо» гэһэн суглуулбари онсо һонирхуулмаар зүйл бэлэй.

«Ан амитадай аймаг» гэһэн хэһэгтэ стендүүдһээ гадна жэгүүр далита шубуудай, жэжэ ан амитадай хори гаран чучела бии юм.

«Дайшалхы алдар соло» гэһэн хэһэгтэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда мордоһон нютагай 46 хүнэй нэрэнүүд аржытар бэшэгдэнхэй. Эдэнэй 32-ынь дайнһаа бусажа ерээгүй юм. Шагналнууд, дурсалганууд, бэшэгүүд, дүрэ зурагууд тусхай буланда бии. «Буряадай сэрэгшэд — Советскэ Союзай Геройнууд», «Хэншье, юуншье мартагдаагүй», «Дайнай харгынуудаар», «Эхэ ороной дайшалхы шагналнууд» гэһэн альбомууд бүридхэгдэнхэй. «Хизаар нютагни, хэзээдэшье шамдаа дуратайб» гэһэн хэһэгтэ материалнууд олон жэлдэ суглуулагдаа юм. «Совхозой түүхэһээ», «Газар — манай баялиг», «Нютагай үйлэдбэриин түрүүшүүл» гэһэн темэнүүд анхаралда абтаа һэн. Түрүүшын механизаторнуудай, ажалай ветерануудай Д-Ж. Цыбиковэй, Ш-Д. Х. Дармаевай, Д. Ц. Цыдыповэй дүрэ зурагууд бии. Колхозой түрүүшын хүтэлбэрилэгшэд, һургуулиин түрүүшын багша Ц. Т. Токтохоев тухай материалнууд суглуулагданхай. Һургууляа дүүргээд, түрэл оронойнгоо олон ондоо газарта хүдэлжэ байһан габьяата хүнүүд дурдагдаа. Эдэнэй дунда Ч-Д. Ц. Цыдыпов, Д-Н. Ц. Доржиев, Э. М. Дугаров гэгшэдые нэрлэмээр. Музейнүүдэй Бүхэроссин паспортизациин дүнгүүдээр Ашангын эхин һургуулида «Һургуулиин эрхим музей» гэһэн нэрэ олгогдоо бэлэй. 30 гаран жэлэй туршада эндэ хүдэлжэ байһан Ц. Е. Ешеевагай хубита энэ амжалтада ехэ.

Хориин дунда һургуулиин директор М. Н. Чебунин, классһаа гадуур хүдэлмэри эмхидхэгшэ А. Д. Иванов гэгшэд «Эсэгэ ороноо эдэнэр байлдаануудта хамгаалаа» гэһэн шэглэлээр хизаар ороноо шэнжэлгын хүдэлмэри гол түлэб ябуулдаг. «Буряадай алтан одонууд» (эдэнэй дунда энэ нютагта ажаһууһан Советскэ Союзай Герой Н. С. Афанасьев тухай материал бии), «Эдэнэр Эхэ ороноо хамгаалаа», «Хэншье, юуншье мартагдаагүй» гэһэн 3 хэһэгһээ бүридэһэн стенд һургуулиин шэмэглэл болонхой.

Эдэ бүгэдые тобшолон хэлэбэл, дурсагдагша һургуулинуудта нютаг һууринайнгаа түүхэ, габьяата хүнүүдэй намтар тухай эдир үетэниие мэдэсэтэй болгохоор оролдолго гаргагдана.

Н. АЖЕЕВА,
эдир аяншалагшадай республиканска станциин методист.

САГАЙ УЛАРИЛ

Республика дотор бүрхэжэ, сэлмэжэ байха, зарим газарта бороо орохо. Баруун-хойноһоо секундын 9—14 метр хүсэтэйгөөр һалхин үлеэхэ байна. Үдэрынь 11—16, Прибайкалида 6—11 градус дулаан байхаар хүлеэгдэнэ.

Улаан-Үдэдэ бүрхэжэ, байд гээд лэ бороо орохо. Секундын 9—14 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. Үдэртөө 11—13 градус дулаан болохо.

Майн 17—18-да үүлэтэйшэг байха. 17-ной үдэр зарим нютагуудта бороо орохо. Үдэртөө 15—20 градус, хойто районуудта ба Прибайкалида 7—12 градус дулаан байхаар хүлеэгдэнэ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Үбһэ хуряалгын техникые бэлэн болгохо» — түрүү бэшэг. «ССО хүдэлмэридөө гараба» — Г. Шелкуновагай статья. «БАМ: түгэсхэлэй жэл» — материалнуудай суглуулбари. Совет орон дотор.

Хоёрдохи хуудаһанда: «Методсовет эмхидхэнэ» — А. Климовэй статья. «ТЭЦ-2: эгээл барилга хэхэ саг» — П. Бурмакинай статья. «Хүгжэлтын бэрхэшээлнүүд» — А. Дерноглазовай статья. «Гэрэймнай оройнь муудашоо» — хамтын бэшэг.

Гурбадахи хуудаһанда: «Шефскэ туһаламжын аша үрэтэй байхын тула» — М. Чебунинагай статья. «Һургуулида ороодүй үхибүүдтэ зорюулагдаһан ном» — Ж. Зиминэй статья. Уласхоорондын мэдээсэл.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: «Эхэ орон тухайгаа инаг үгэнүүдээр, дайсан тухайгаа үзэн ядангяар» — А. Коротаевагай статья. Шэнэ һонинууд. Спортын һонинууд. «Правда Бурятии» газетын мэдээсэлэй таһаг.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.00 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.35 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — «Үхибүүдтэ ангуудай гүлгэд тухай». 10.25 — «Государственная граница» — уран һайханай фильм. (1-дэхи фильм). 11.30 — «Аяншалагшадай клуб». 12.30 — Шэнэ һонин. 15.30 — Баримтата фильм. 16.20 — «Хуули мэдэхэ гүш?». 16.50 — «Газар дээрэ, огторгойдо, далай дээрэ». 17.20 — «Манай корреспондентнүүд хөөрэнэ». 17.50 — «Дохёогоо үгыт, горнистнууд». 18.30 — «Долоон хоногой спорт». 19.00 — «Түлишэ гамнаха».

Улаан-Үдэ. 19.30 — «Байгал» — нютагуудай һонин.

Москва. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

Улаан-Үдэ. 20.00 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа. 20.20 — «Түрүү зэргэдэ дабшагшад».

Москва. 20.50 — «Государственная граница» — уран һайханай фильм. (1-дэхи фильм). 22.00 — «Время». 22.35 — «Театральна мемуарнууд». 23.30 — Духовой оркестрнүүдэй конкурс-харалга. 23.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Баримтата фильм. 9.35, 10.35 — Астрономи. 10-дахи класс. 10.05, 13.55 — Немец хэлэч. 11.05 — ПТУ-гай һурагшадта. Физикэ. 11.35, 12.35 — М. Сервантес. «Дон-Кихот». 12.05 — «Автоматизаци: эрдэм ухаанай ба нэбтэрүүлгын асуудалнууд». 13.05 — Хүгжэм. 6-дахи класс. 13.35 — Байгаали шэнжэлэлгэ. 2-дохи класс. 14.25 — «Магниткын һургуули». 15.10 — «Гэр бүлэ ба һургуули». 15.40 — «Михаил Стельмахэй зохёолнуудай хуудаһануудаар». 16.25 — Фильм-концерт. 15.50 — Шэнэ һонин. 19.30 — Баримтата фильм.

Улаан-Үдэ. 19.45 — Сонсохолнууд.

Москва. 20.00 — «Манай саад». 20.30 — Велосипедээр урилдалгаар дэлх... һуури эзэлхын т... сөөн, Чехословак... жуулагдаха.

Улаан-Үдэ. 20.5... нии хани — хүгж... «Таанадта, агитат... лон политинфор... 21.40 — Түрүү... тухай кино-мэдээ...

Москва. 22.00... 22.35 — «Схватк... һайханай фильм... ри). 23.40 — Уһан... бэгөөр наадалга... рондын мүрысөө... ба СССР-эй су... командануудые.

Редакторай ...
И. Р-Д. О...

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54 зам редактора — 2-68-08 зам редактора — 2-62-62, отв секретарь — 2-50-52, секретариат 2-66-76, отделы: партийной жизни 2-34-05, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63 информации — 2-60-91, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-8', корректорская — 2-33-61 выпускающие — 2-35-95 объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Н-00419. Заказ № 113. Индекс 04849